

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorálních oborů a právních věd

Veronika Priharová

**Formy lidové zbožnosti ve vybraných
farnostech Prahy 9**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Mgr. Jan Kotas

Praha 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem *Formy lidové zbožnosti ve vybraných farnostech Prahy 9* napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury a že jsem ji nevyužila k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 28. 4. 2014

Veronika Priharová

Bibliografická citace

Formy lidové zbožnosti ve vybraných farnostech Prahy 9 [rukopis] : bakalářská práce / Veronika Priharová ; vedoucí práce: Jan Kotas. – Praha, 2014. -- 61 s.

Anotace

První část práce se zabývá vymezením pojmu lidové zbožnosti, formami lidové zbožnosti, lidovými tradicemi a obyčejí a jejich vývojem v průběhu staletí. Další kapitola je věnována lidové zbožnosti v církevních dokumentech a jejími podobami v rámci liturgického roku. V praktické části práce zkoumá konkrétní formy lidové zbožnosti ve třech farnostech Prahy 9. Vychází ze záznamů farních kronik, rozhovorů s pamětníky, článků v časopisech a z dalších dostupných zdrojů. Na závěr práce srovnává podoby, vývoj a význam lidové zbožnosti v těchto farnostech a zkoumá tak význam lidové zbožnosti v současné společnosti.

Klíčová slova

lidová zbožnost, lidové tradice, liturgický rok, farní kroniky, mariánská úcta

Abstract

The thesis concerns an aspect of folk piety, its forms, folk traditions and customs, and defines their development over the centuries. Further the thesis describes the folk piety in the context of church documents, and its role within the liturgical year. In the practical section, there is a description of specific forms of folk piety in three parishes of Prague 9. The research is based on records in parish chronicles, interviews, journals and other resources. The aim of this thesis is a comparison of forms, development and importance of the folk piety in these parishes. Finally, it considers the importance of folk piety in our society.

Keywords

folk piety, folk traditions and customs, liturgical year, parish chronicles, Marian devotion

Počet znaků (včetně mezer): 99 565

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala svému vedoucímu práce ThLic. Mgr. Janu Kotasovi za čas, který mi věnoval, a připomínky k práci.

Obsah

Úvod.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Vymezení pojmu lidové zbožnosti	8
1.1. Co je to lidová zbožnost.....	8
1.2. Terminologie	9
1.3. Jazyk lidové zbožnosti	11
2. Projevy lidové zbožnosti v rámci liturgického roku.....	13
2.1. Liturgický rok.....	13
2.2. Doba adventní.....	14
2.3. Doba vánoční.....	16
2.4. Doba postní (Quadragesima).....	20
2.5. Svatý týden.....	21
2.6. Doba velikonoční.....	24
2.7. Liturgické mezidobí.....	26
2.8. Uctívání svaté Matky Páně.....	27
2.9. Kult svatých, poutní svatyně a poutě.....	28
PRAKTICKÁ ČÁST	29
3. Lidová zbožnost v jednotlivých farnostech.....	29
3.1. Farnost Dolní Počernice.....	29
3.1.1. Historie farnosti.....	30
3.1.2. Lidová zbožnost v minulosti	30
3.1.3. Lidová zbožnost ve farnosti dnes	31
3.1.3.1. Doba adventní.....	31
3.1.3.2. Doba vánoční.....	32
3.1.3.3. Doba postní.....	33
3.1.3.4. Svatý týden	33
3.1.3.5. Doba velikonoční.....	34
3.1.3.6. Liturgické mezidobí	34
3.1.3.7. Uctívání svaté Matky Páně	35
3.1.3.8. Svátky svatých – Kult svatých.....	35
3.1.3.9. Poutní svatyně a poutě.....	36

3.1.3.10. Jiné lidové zvyky	37
3.2. Farnost Chvaly	37
3.2.1. Historie farnosti.....	37
3.2.2. Lidová zbožnost v minulosti	38
3.2.3. Lidová zbožnost ve farnosti dnes	38
3.2.3.1. Doba adventní.....	38
3.2.3.2. Doba vánoční.....	39
3.2.3.3. Doba postní.....	41
3.2.3.4. Svatý týden	41
3.2.3.5. Doba velikonoční.....	42
3.2.3.6. Liturgické mezidobí	42
3.2.3.7. Uctívání Svaté Matky Páně	43
3.2.3.8. Svátky svatých – Kult svatých, Dušičky	43
3.2.3.9. Poutní svatyně a poutě.....	43
3.3. Farnost Kyje	44
3.3.1. Historie farnosti.....	44
3.3.2. Lidová zbožnost v minulosti	45
3.3.3. Lidová zbožnost ve farnosti dnes	46
3.3.3.1. Doba adventní.....	46
3.3.3.2. Doba vánoční.....	46
3.3.3.3. Doba postní.....	48
3.3.3.4. Svatý týden	48
3.3.3.5. Doba velikonoční.....	49
3.3.3.6. Liturgické mezidobí	50
3.3.3.7. Uctívání svaté Matky Páně.....	50
3.3.3.8. Svátky svatých – Kult svatých, Dušičky	50
3.3.3.9. Poutní svatyně a poutě.....	51
4. Srovnání lidové zbožnosti v jednotlivých farnostech.....	52
Závěr	56
Seznam použitých zkratk.....	58
Seznam literatury	59
Přílohy.....	62

Úvod

Ve své práci jsem se rozhodla zkoumat formy lidové zbožnosti ve vybraných farnostech Prahy 9. Tyto mnou zvolené tři farnosti nejsou vybrány z různých typů prostředí, ale zvolila jsem si je proto, že obklopují komplex nově rozvíjejícího se sídliště Černý Most v Praze 14 a nabízí tak duchovní zázemí mnoha obyvatelům na poměrně malém území¹. Zaujalo mě, jak v těchto původně malých venkovských usedlostech na okraji Prahy, které se staly součástí pražské periferie, si farnosti uchovaly své tradiční formy venkovského života a nezanikly ani s rozvojem přilehlých území. V dnešní době můžeme mluvit o živých farnostech, které mají charakter městské periferie. Velice zajímavé je, jakým způsobem se v současné době spojuje dávná vesnická tradice se současným městským životem. Díky sídlišti se změnilo složení obyvatel, tradice ve farnostech si přesto uchovaly svoji životnost a propojily se s moderním způsobem života ve farnostech.

Lidová zbožnost v dnešní době je tématem velice aktuálním a živým, nabízejícím vnější projevy křesťanské víry i těm, kteří svou cestu k víře teprve hledají. Cílem mé práce je zkoumat, jaké formy lidové zbožnosti se ve třech farnostech obklopujících sídliště vyskytují, jak tyto formy prospívají duchovnímu životu ve farnostech a jakým způsobem to přijímá obecná pospolitost. V teoretické části své bakalářské práce pracuji s metodou kompilace a v praktické části pracuji se sběrem a analýzou dat.

V první části své práce se věnuji vymezení pojmu lidové zbožnosti, formami lidové zbožnosti, lidovými tradicemi a obyčeji a jejich vývojem v průběhu staletí. Vycházím z přístupu k danému tématu od Ruperta Bergera, sleduji, jak se k tomuto tématu staví církevní dokumenty a jak k němu přistupuje *Direktář o lidové zbožnosti*, ze kterého budu zvláště vycházet. V praktické části mé práce zkoumám konkrétní formy lidové zbožnosti ve třech zmíněných farnostech. Zajímá mě, jakým způsobem se farnosti mezi sebou liší jaké formy se ve farnostech vyskytují, které zanikly a které vznikly nově,

---

¹ Působením náboženských společenství na sídlišti Černý most se zabývá bakalářská práce Margarety Krpčové *Vznik, růst a působení křesťanských společenství na sídlišti Černý Most v Praze 14*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007.

a jaká je v tomto směru spolupráce jednotlivých farností s Městským úřadem a veřejnými spolky,² které se ve farnostech vyskytují.

Podněty a informace jsem čerpala z dostupných zdrojů, převážně z dochovaných kronik farností, jimiž jsou *Kronika farnosti Dolní Počernice* sepsaná p. Mirkem Heroldem v 90. letech 20. století, *Zápis o schůzích a činnosti Dívčího odboru, sdružení katolické mládeže v Dolních Počernicích z roku 1935*, *Pamětní kniha mariánské družiny Dolní Počernice z roku 1939*, *Kronika farnosti Kyje*, která je psána v českém jazyce od roku 1893, a *Kronika farnosti Chvaly*. Dále při své práci čerpám z měsíčníků a z internetových stránek jednotlivých farností. Dalším použitým zdrojem jsou články vycházející v pravidelném magazínu městských částí Prahy 14 a Prahy 20. Řadu hodnotných informací jsem získala z osobních rozhovorů a e-mailové komunikace s pamětníky³ a ze statistiky Arcibiskupství pražského.

---

² Skautské středisko Horní Počernice, Rodinné centrum MUM, Chvalský zámek, Dům dětí a mládeže, Molechet, Salesiánské hnutí mládeže, Kulturní centrum Horní Počernice, Farní Charita, Jezdeccký klub POČIN, TJ Sokol Dolní Počernice, Dolnopočernický chrámový sbor, rodinný klub Veselý Černík, dětský domov v Dolních Počernicích, Spolek přátel základní školy v Kyjích apod.

³ S paní Marií Heriánovou a panem Čeňkem Pokorným.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Vymezení pojmu lidové zbožnosti

V této kapitole si představíme různé pohledy na definici pojmu lidová zbožnost, která se liší svou rozmanitostí a různorodostí od liturgické zbožnosti. Dále si vysvětlíme pojem lidové zbožnosti, jak ji lze obecně najít u doktora Ruperta Bergera v *Liturgickém slovníku* a v *Direktáři o lidové zbožnosti*, z kterého budeme vycházet. Dále se budeme věnovat terminologii související s lidovou zbožností, jazyku lidové zbožnosti a jejím různým formám.

1.1. Co je to lidová zbožnost

Lidová zbožnost je jednou z významných výrazových forem křesťanského života „existující vedle oficiální liturgie a mimo ni.“⁴ Jak uvádí R. Berger, na Západě se od doby karolínské stávalo slavení bohoslužby pro prostý věřící lid nesrozumitelné a stále nepřístupnější, až nakonec pro něj zůstaly téměř jen mimoliturgické formy zbožnosti. Tím se odlišoval od Východu, kde „se církevní obce nikdy v takové míře liturgii neodcizily; náboženský život se tam děje v podstatě v liturgii.“⁵

Zbožnost obecně je možno chápat jako „pozitivní vztah člověka k transcendentnu, k hodnotám, jež jasně překračovaly a překračují racionálně chápanou pozemskou existenci a život lidí, a to bez ohledu na kvalitu tohoto transcendentna a představy o něm.“⁶ Lidovou zbožnost bychom mohli proto také vymezit jako „uvědomělý či niterně pociťovaný vztah k Bohu“. V *Apoštolské exhortaci* Pavla VI. se uvádí, že lidová

---

⁴ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s. 556.

⁵ Tamtéž.

⁶ SPĚVÁČEK, Jirí. *Středověká zbožnost, její formy a společenské funkce*, s. 129.

zbožnost dokazuje „žizeň po Bohu, kterou mohou cítit jen prostí a chudí lidé.“⁷ Jde o vztah k božím hodnotám vyjádřený respektem, úctou a pokorou.

Direktář o lidové zbožnosti dále uvádí, že lidová zbožnost se vyznačuje různými kultickými „projevy soukromé anebo společenské povahy, které se v oblasti křesťanské víry vyjadřují převážně zvláštními formami odvozenými z ducha lidu či národa a jeho kultury, a nikoliv prostředky posvátné liturgie.“⁸ *Katechismus katolické církve* hovoří o lidové zbožnosti jako o souhrnu hodnot, který má vyjadřovat zdravé cítění křesťanského lidu, lidskou moudrost a plný křesťanský život, a odpovídá „na velké existenční otázky.“⁹

Mezi projevy lidové zbožnosti řadíme nejrůznější úkony zbožnosti, patří k nim také texty modliteb a zpěvů, návštěvy poutních míst a svatyň a slavení pobožností apod. Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* 2. Vatikánského koncilu (dále jen SC) v souvislosti s lidovou zbožností zdůrazňuje, že pobožnosti křesťanského lidu, které se doporučují, se mají konat se zřetelem k liturgickým dobám, pokud jsou ve shodě s církevními předpisy a směrnicemi.¹⁰ Dále klade důraz na propojení lidové zbožnosti s liturgií, kdy lidové pobožnosti mají být s liturgií v souladu. „Z ní mají nějakým způsobem vycházet a k ní přivádět lid, neboť ona je svou povahou daleko převyšuje.“¹¹

1.2. Terminologie¹²

Západní místní církve se během svého vývoje vyznačovaly různorodostí a rozmanitostí lidové zbožnosti, jež v křesťanském lidu vyvolávala úsilí o obrácení a bratrskou lásku a vyjádření víry v Boha.¹³ V této kapitole se seznámíme s hlavní terminologií spojenou s pojmem lidová zbožnost.

---

⁷ PAVEL VI., *EN*, čl. 48.

⁸ KBS, *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 19.

⁹ KKC, čl. 1676.

¹⁰ Srov. SC, *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s. 138.

¹¹ Tamtéž.

¹² Rozdělení terminologie vychází z KBS, *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 17-20.

¹³ Srov. KBS, *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 17.

Pobožnost

Pojem pobožnost, latinsky *pium exercitium*, popisuje „veřejné či soukromé projevy křesťanské zbožnosti, které ačkoliv nejsou součástí liturgie, jsou s ní v souladu a respektují jejího ducha normy a doby.“¹⁴ Liturgický slovník uvádí také i latinský termín *devotio* označující „celkovou oddanost, ochotu k sebedarování“¹⁵, přičemž slovem pobožnost se „označují společné modlitby spíše lidového charakteru, mimo přísný rámec liturgie,“¹⁶ tak jak je známe z každodenního duchovního života, či z nedělních mešních pobožností. Svě podněty čerpají tyto projevy lidové zbožnosti z liturgie a k ní přivádějí také křesťanský lid. Pobožnosti mají přitom „na zřeteli skutečnost milosti, kterou Bůh zjevil v Ježíši Kristu,“¹⁷ a v souladu s církevními dokumenty jsou konány podle tradice nebo schválených knih.¹⁸

Zbožnost

Berger uvádí, že pojem zbožnost prošel od 16. století mnoha změnami. Jeho původní význam byl „synonymní s výrazy jako řádnost, statečnost, užitečnost“¹⁹ a náboženský význam pojmu zbožnost převládl až začátkem novověku, kdy se chápal „ve smyslu bázeň Boží, počestnost, poctivost před Bohem, uctivé smýšlení před Bohem a bohubilý život.“²⁰ Zdrojem zbožnosti ve středověku bylo institucionální náboženství, které mělo vliv na vědomí a myšlení lidí, zvláště ve středověku vyvolávané „obavami z osobního či skupinového ohrožení,“²¹ především v důsledku hladomoru, epidemií a morových ran či neúrody a válečných konfliktů.

Úkony zbožnosti

Tento termín se užívá pro „označení různých vnějších praktik (...), které jsou oživované vnitřním postojem víry.“²² Zvláštní důraz je kladen na vztah člověka k trojjedinému Bohu, či k svatým a k blahoslavené Panně Marii, a to „v mimořádných projevech milosti, kterých se jí dostalo, a v titulech, které je vyjadřují,“²³ nebo podle role, kterou svatí a blahoslavená Panna Marie sehrála v životě církve. Pro prostý lid se aktivní účast

¹⁴ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 18.

¹⁵ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s. 361.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 18.

¹⁸ Srov. Tamtéž.

¹⁹ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, str. 556.

²⁰ Tamtéž.

²¹ SPĚVÁČEK, Jiří. *Středověká zbožnost, její formy a společenské funkce*, s. 130.

²² KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 18.

²³ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 18.

na bohoslužbách stává problémem převážně od doby karolínské, kdy se liturgie odcizila prostému lidu a byla chápána výlučně jako úkol kněžstva.

Lidová religiozita

Lidová religiozita označuje určité všeobecné zkušenosti vycházející z potřeby „vyjádřit kultickými prostředky svou celostnou vizi transcendence i své pojetí přírody, společnosti a dějin, ve svébytné syntéze velikého lidského i duchovního významu.“²⁴

1.3. Jazyk lidové zbožnosti²⁵

Jazyk lidové zbožnosti bychom mohli charakterizovat jako ušlechtilý, prostý a spontánní projev, který prostřednictvím rozmanitých prostředků komunikace slov či gest vyjadřuje s „pravdami víry také velikost křesťanského tajemství.“²⁶ Jazykem lidové zbožnosti rozumíme ty prostředky, které „vyjadřovaly spolu s pravdami víry také velikost křesťanského tajemství“²⁷.

Hudba a zpěv

Lid vyjadřuje svou víru a zbožnost zpěvem, který je jak součástí liturgie, tak lidové zbožnosti. U některých národů s vlastní hudební tradicí má hudba a zpěv velký význam pro jejich náboženský a sociální život.²⁸ Mezi ně patří například rytmický pohyb těla a taneční kroky či tleskání rukama, jež není jen projevem divadla ale i pravé společné modlitby.²⁹ „Takové formy vyjádření vnitřního prožívání jsou součástí lidových tradic, zvláště u příležitosti svátků svatých.“³⁰ Ostatně o tom mluví i Písmo Svaté: „plni Ducha zpívejme společně žalmy, chvalozpěvy a duchovní písně.“³¹ Dokument SC zároveň klade důraz na liturgické hudební vzdělání, jež je třeba hudebníkům a zpěvákům

---

²⁴ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 19.

²⁵ Následující rozdělení vychází z KBS, *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 22-25.

²⁶ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 22.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, SC 119.

²⁹ Srov. KBS, *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 23.

³⁰ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 23.

³¹ *Efezským 5, 19n.*

poskytnout v praxi, „aby při soukromých a veřejných pobožnostech i přímo při liturgických úkonech mohly, podle směrnic a předpisů rubrik, znít hlasy věřících.“³²

Gesta a místa

Direktář o lidové zbožnosti připomíná charakteristiku lidové zbožnosti, jež se vyznačuje rozmanitostí a bohatstvím gest, spočívá v různých úkonech a projevech tělesných a symbolických. „Gesto není ‚vnější formalitou‘, nýbrž výrazem celého člověka jakožto tělem disponujícího ducha“³³. Lidová zbožnost se projevuje tedy „přímými a prostými způsoby“³⁴ vnitřního cítění člověka a jeho úsilím o křesťanský život. Berger dále uvádí, že „bez vnějšího projevu chybí uctívání Boha plné nasazení člověka, kult bez vnějšího projevu neproniká do hloubky lidské existence.“³⁵

Projevy při slavení bohoslužby vznikají nejlépe spontánně, jsou jimi například držení těla, klanění, gesta konaná „rukou (spínání, zdvihání, vkládání a klanění, bití v prsa, křížování) nebo očima (pozdvihnutí a sklopení očí)“³⁶. U poutí a procesí sem patří také například políbení kříže nebo potřeba „dotknout se rukou obrazů, míst, relikvií a posvátných předmětů.“³⁷ Uctívání obrazů a ikon je významným polem působnosti lidové zbožnosti.

Pojmem „místa“ se v *direktáři o lidové zbožnosti* rozumí prostory jako například chrámy, kostely či veřejná prostranství, ulice a náměstí vyznačující se různými formami a praktikováním úkonů zbožnosti. Jde o prostor, kde se věřící lid shromažďuje k modlitbě či slavení eucharistie. Nejčastěji se jedná o kostel, ovšem na místech, kde není dostupný kostel nebo je nedostačující, je možné využít i jiné prostory upravené tak, aby se věřící mohli aktivně účastnit posvátného úkonu, jímž je důstojné slavení eucharistie.³⁸ Pro slavení mše v malých skupinách, například při svátosti pomazání nemocných, „je možné v případě, že vhodný liturgický prostor k dispozici není nebo je těžko přístupný,“³⁹ slavit mši svatou i v pokoji nemocného.

---

³² *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, SC 118.

³³ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s. 137.

³⁴ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 22.

³⁵ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s. 137.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 22.

³⁸ Srov. Všeobecné pokyny k Římskému misálu, s. 77.

³⁹ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s. 275.

Doby

Střídání ročních období i střídání dne a noci doprovázejí různé projevy lidové zbožnosti jak osobního, rodinného tak i společenského rázu. Období svátků a dnů příprav přispívají ke zviditelnění a zformování příslušné tradice v dané společnosti.⁴⁰ S liturgickým rokem, který je oslavou památkou „Božích spasitelných skutků v průběhu ročního cyklu“⁴¹, jsou spojeny různé lidové obyčeje a tradice.

Jednou z dob je tzv. novéna, jejíž název je odvozen z latinského slova noven – devět (dále viz 2.1. vánoční a velikonoční novéna). Jde o tradiční devítidenní „pobožnosti s určitými modlitbami, hlavně jako příprava na svátky nebo významná období v životě, ale také jako forma intenzivních modliteb v osobních i společenských potřebách.“⁴²

2. Projevy lidové zbožnosti v rámci liturgického roku

V této kapitole si představíme různé formy a úkony lidové zbožnosti v souvislosti s jednotlivými obdobími liturgického roku. Dále se budeme věnovat formám lidové zbožnosti, které existují nezávisle na liturgickém roku, zvláště se budeme zabývat projevy lidové zbožnosti spojenými s Mariánskou úctou. V této kapitole budeme čerpat z *Direktáře o lidové zbožnosti*⁴³ a z jednotlivých hesel *Liturgického slovníku* od Ruperta Bergera.

2.1. Liturgický rok

Liturgický rok je časový úsek, ve kterém církve slaví památku spásných činů Božích v Ježíši Kristu „od jeho vtělení a narození, až k nanebevstoupení, k letnicím

---

⁴⁰ Srov. KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 24.

⁴¹ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s. 428.

⁴² Tamtéž, s. 322.

⁴³ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 76-109.

a k očekávání blaživé naděje příchodu Páně.⁴⁴ Slavení liturgie však nesmí být podřízeno projevům lidové zbožnosti či jiným úkonům zbožnosti. Projevy lidové zbožnosti jsou prohloubením liturgického života církve, ale nejsou součástí liturgie. „Uvedené pobožnosti se mají konat se zřetelem k liturgickým dobám a v souladu s posvátnou liturgií. Z ní mají nějakým způsobem vycházet a k ní přivádět lid, neboť ona je svou povahou daleko převyšuje.“⁴⁵ V období celého liturgického roku jde především o setkání s Kristovým velikonočním tajemstvím. Církev, jejíž úlohou je zvěstovat a zpřítomňovat spásné dílo Kristovo, „vykazuje jednotlivým spásu přispívajícím slavnostem a památkám pevné místo v ročním cyklu, aby zajistila cyklické opakování.“⁴⁶ S tím také souvisí výchova věřících, jež má prohloubit jejich víru v různých ročních obdobích „zbožnými cvičeními ducha i těla, výchovou, modlitbou, skutky pokání a milosrdenství.“⁴⁷

2.2. Doba adventní

Slovo advent pochází z latinského slova *adventus*, příchod Páně. Jednak charakterizuje oslavu prvního Kristova příchodu a současně druhý očekávaný příchod Ježíše na konci věků.⁴⁸ Z liturgického hlediska jde o dobu očekávání Vánoc s památkou Kristova narození, která se v průběhu dějin stala pod vlivem irských misionářů dobou kajícínosti a postu. S tímto obdobím (začínajícím 4. nedělí před Štědrým dnem) se pojí řada adventních zvyků.

Adventní věnec⁴⁹

Tento zvyk je poměrně mladý, vznikl přibližně před 150 lety. Podle dostupných pramenů byla tradice adventního věnce založena v 19. století v Hamburku. Tvůrcem adventního věnce byl evangelický teolog a pedagog Johann Hinrich Wichern, později zakladatel Vnitřní misie.⁵⁰ První adventní věnec měl podobu dřevěného kola od vozu,

⁴⁴ *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, SC 102.

⁴⁵ *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, SC 13.

⁴⁶ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s. 429.

⁴⁷ *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, SC 105.

⁴⁸ Srov. BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s. 37.

⁴⁹ Srov. KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 78.

⁵⁰ Wichern vedl záchranný ústav zvaný Drsný dům (Rauhes Haus) v Hamburku, což bylo zařízení evangelické církve pro děti a dorost, kteří byli bez domova či pocházeli z rozbitých rodin nebo šlo o jinak

tento kruh byl pověšen ke stromu a po obvodu tohoto kruhu bylo celkem 23 svící, 4 velké a 19 malých, na každý den do Štědrého dne. Větvičkami byly ozdobeny pouze zdi sálu. Až později vzniká tradice zdobit větvičkami také kruh. Denně během krátké pobožnosti byla zapálena jedna svíce.

V adventním věnci je také možné vidět mnoho symbolů. Zelené větve stromu symbolizují život, kruh je symbolem slunce a věčnosti, neboť nemá počátku a konce. Počet čtyř svící může kromě čtyřtisíciletého očekávání Mesiáše připomínat i „různá období dějin spásy před příchodem Krista, až do slavnostního Narození Páně.“⁵¹ Je to také počet úplnosti a jednoty. Svíčky jsou také symbolem prorockého světla a světla víry. Tento předvánoční zvyk se šířil velmi rychle a zachoval se dodnes.

Adventní průvody

Jedná se o průvody, které oznamují blížící se narození Spasitele (v Itálii někdy známé pod názvem *chiara stella*), nebo představující cestu Marie a Josefa do Betléma (v hispánské a latinskoamerické tradici se nazývají *posada*).

Panna Maria a doba adventní

Doba adventní pamatuje na památku blahoslavené Panny a připomíná některé starozákonní ženy, které byly předobrazem a proroctvím jejího poslání. Toto období zdůrazňuje její víru a pokoru. Lidová zbožnost věnuje Panně Marii zvláštní pozornost ve formě různých pobožností, např.: **novény k Narození Páně** a ve slavnosti Neposkvrněného početí (8. prosince) zaujímá ústřední místo **novéna k Neposkvrněnému početí Panny Marie**.

Vánoční novéna

Důvodem vzniku vánoční novény bylo zprostředkovat bližší účast věřícímu lidu na vánočním poselství, zpřístupnit lidu zvěst o narození Spasitele. Dnes je kladen důraz na to, aby věřící byli pozváni k účasti na konání slavnostních nešpor s antifonami.

---

ohrožené děti a mládež. V té době byla Adventní doba chápána jako čas přísného postu a pokání. J. H. Wichern chtěl svým chráněncům učinit adventní dobu časem radostného čekávání a přípravy narození Krista. Zdroj: <http://www.katyd.cz/clanky/odkud-se-vzal-adventni-venec.html>.

⁵¹ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 78.

Betlém⁵²

Zvyk vystavování betlému v kostelích je velice oblíben a rozšířil se rychle i do domácích obydlí. Bezpochyby se tak stalo díky prvním živým jesličkám, které nechal postavit za pomoci svých přátel sv. František z Assisi roku 1223 v lesní jeskyňce nedaleko obce Greccia. „U jeslí jako u oltáře pak sloužil v štědrovečerní noci mši za přítomnosti svých přátel a zástupu vesničanů.“⁵³ Berger považuje za historické pozadí znázornění narození Krista nepravý ostatek Kristových jeslí uchovaný v bazilice sv. Maria Maggiore v Římě. „Připomínkou a napodobením tohoto zvyku asi bylo vystavování dřevěných jeslí (kolébky) na oltáři nebo vedle něho o Vánocích.“⁵⁴ Příprava a postavení betléma se pro členy rodiny stává příležitostí shromáždit se ke krátké modlitbě a možností prožít si celé vánoční mysterium o Ježíšově narození při četbě biblických úryvků.

2.3. Doba vánoční

V této době církev slaví tajemství zjevení Páně od jeho narození v Betlémě, zjevení mudrcům z Východu, zjevení u řeky v Jordánu (Mt 3,17) až po zjevení v Káni (Jan 2,11). Z dostupných pramenů je zřejmé, že šlo o předkřesťanské vánoční dny spjaté s obdobím zimního slunovratu jako přelomu zimy a očekávání jara. Do období Vánoc se soustředila celá řada obřadů a obyčejů, jež byla spjata s řadou zvykoslovných předmětů, zhotovených u příležitosti jednotlivých svátků. Vánoce se postupem času změnily ve svátky obdarování, které jsou spojeny s představou božského dítěte Ježíška. Narozené dítě je nahlíženo jako dar nekonečné Boží lásky. Období nese poselství Ježíšovy solidarity s hříšným člověkem a solidarity s chudými, bohatý Bůh přichází mezi chudé a stává se člověkem pro naši spásu.

Štědrý večer – Narození Páně

Tímto dnem končí doba adventní a nastává očekávání Kristova narození, které vrcholí půlnoční mší svatou. Z historických pramenů původně šlo o pohanský svátek neporaženého boha Slunce z Emesy, který zavedl císař Aurelián roku 274 v naději, že

⁵² Viz. VACLÍK, V.: *Lidové betlémy v Čechách a na Moravě*.

⁵³ Tamtéž, s. 12.

⁵⁴ BERGER, R.: *Liturgický slovník*, s. 169.

upevní svou moc nad říší uctíváním jediného boha Slunce. Tento svátek se tak stal oficiálním státním náboženským svátkem v Římě. Římská církev proti tomuto svátku postavila svátek narození Krista jako slunce spravedlnosti a Krista stvořitele samotného slunce. Narozením Páně začíná **Vánoční oktáv**, ve kterém si zbožný lid připomíná události spojené s narozením Krista.

Štědrovečerní večere

V křesťanských rodinách se každodenně nad stolem pronáší modlitba a díkůvzdání za dar pokrmu, upevňující rodinné vazby a radost z nich. Mezi velké šířitele radostného a pokojného poselství Vánoc patří **vánoční koledy**, oblibu si získaly také **živé betlémy**. K období Vánoc patří také známý **vánoční stromeček**. U evropských národů bývalo zvykem v době vánočních svátků zdobit svá obydlí zelenými větvíčkami. „Za první doklad osvětleného vánočního stromku uvnitř domu se považuje zpráva v brémské kronice z roku 1570 o jedli ozdobené datlemi, sladkostmi a papírovými květinami, postavené v cechovní budově, do níž byly sezvány děti cechovních řemeslnických mistrů.“⁵⁵ Tato tradice se velice rozšířila vlivem německé tradice. V pražských měšťanských rodinách se zvyk zdobení vánočního stromku rozšířil již ve čtyřicátých letech 19. století, na venkově se tradice ujala později. Stromek se zavěšoval u stropu nebo stál na stole ve světnici. Rozsvěcování vánočního stromku je dnes vhodným okamžikem k rodinné modlitbě.

Vánoční dary

Po staletí je zvyk obdarování jedním z nejdůležitějších a nejoblíbenějších způsobů a prostředků k navazování, udržování a upevňování mezilidských vztahů. „Darovat něco někomu znamená darovat něco ze sebe.“⁵⁶ Základním předpokladem výměny darů je víra, že s darem přijímám i něco z duchovní podstaty dárce. Hmotné obdarování bychom v tomto smyslu mohli chápat jako určitou formu společenské komunikace. Lidé si navzájem projevovali štědrost a pohostinnost, dar se stal i formou sociální výpomoci. V předvečer vánočních nocí projevovali hospodáři svou štědrost nejenom lidem, ale také dobytku, přírodě. Kult dávání darů v předvečer Kristova narození nahradil obyčej **mikulášských nadílek**. Obdarování se tak stává jedním ze symbolů Vánoc, jež je

---

⁵⁵ FROLEC, Václav. *Vánoce v české kultuře*, s. 86.

⁵⁶ Tamtéž, s. 93.

očekávaným a oblíbeným svátkem dětí. Pod vánočním stromkem by neměl chybět dárek pro chudé.

Svátek sv. Štěpána

Svátek sv. Štěpána připadá na 26. prosince, navazuje na biblický příběh ze *Skutků 6,8*. V české lidové tradici je tento svátek znám jako svátek čeledi. Jednalo se o krátké dny volna a svobody, kdy končila čeledi a služebným služba u jejich pánů, na ukončení služby od nich (hospodářů, mistrů) dostávali výslužku.

Svátek sv. Jana

Svátek apoštola Jana připadá na 27. prosinec. Tento svátek má dlouhou tradici a sahá až do 4. století a „původně se pojí s památkou Janova bratra Jakuba Staršího.“⁵⁷ Tradice v něm vidí „učedníka, kterého Ježíš miloval“⁵⁸. Po Kristově ukřižování pečoval sv. Jan o Pannu Marii. K jeho uctívání přispěly ve středověku také legendy. Údajně vypil pohár otráveného vína, aniž by utrpěl újmu. Podobně se traduje, že byl zajat a odvezen do Říma, kde byl před Latinskou branou v Římě vhozen do kotle s vroucím olejem, olej mu však neublížil.

Svátek Svaté Rodiny

Podporou Papeže Lva XIII. došlo v 19. století ke vzniku a rozmachu tohoto svátku, jehož původ je zřejmě v Kanadě. „V tomto kultu se spatřoval pozitivní vzor pro ohroženou křesťanskou rodinu.“⁵⁹ Svátek Svaté Rodiny dává rodinám i společenství prostor k přijetí a účasti na eucharistii. V kruhu rodiny vybízí ke společné modlitbě a čtení Písma svatého. V tento den je příležitost k obnovení manželských slibů, které si manželé dali v den svatby. Také probíhá s oblibou požehnání dětí a věřící se rádi svěřují do ochrany Svaté Rodiny a vyprošují si pomoc v okamžiku smrti.

Svátek Svatých Mlád'átek

Svátkem Svatých Mlád'átek (28. 12.) si připomínáme památku betlémských dětí, které nechal král Herodes povraždit v souvislosti s Ježíšovým narozením (*Mt 2,13-18*).⁶⁰ Tento svátek má svůj zvláštní význam i v liturgické tradici označením svatá Mlád'átka.

---

⁵⁷ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s 468.

⁵⁸ *Jan 19,26*.

⁵⁹ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s 465.

⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 277.

V lidové zbožnosti se vyjadřuje pozorností vůči konkrétním problémům násilí ohrožujícím život dítěte, pomocí těhotným matkám, adopcí dětí, zdůrazňuje jejich důstojnost, mravnost a právo na vzdělání.⁶¹

31. prosinec

Z lidové zbožnosti vychází na tento den některé nové pobožnosti jako je prodloužení výstavy Nejsvětější svátosti určené všem věřícím, při níž je příležitost k tiché modlitbě, je reakcí lítosti nad spáchanými hříchy, promarněnou milostí během roku a zároveň je pocitem vděčnosti za dobrodiní přijatá od Boha.

Slavnost Matky Boží, Panny Marie

Slavnost Matky Boží, Panny Marie, slavená 1. ledna oslavuje především božské mateřství. Tímto svátkem také končí Vánoční oktáv, ve kterém si věřící lid připomínal události spojené s Ježíšovým narozením. Lidová zbožnost nezapomíná na projevy chval, pozdravení a dobrořečení Panně pro narození Krista. Neopomíjí hluboký obsah četných modliteb, vzájemné přání pokoje a modlitby za mír.

Svátek Zjevení Páně

Slavnost Zjevení Páně (6. leden) bývá také nazývána svátkem **Svatých Tří králů** nebo také Tříkrálovým dnem. V evangeliích se nehovoří o králich ani jejich počtu. Hovoří se o mudrcích z východu, kteří se přišli poklonit právě narozenému králi Židů, které přivedla jeho hvězda a kteří mu obětovali zlato, kadidlo a myrhu. V tento den bývá zvykem nadepisovat nad dveře obydlí požehnanou křídou aktuální rok a písmena C + M + B, která se vysvětlují buď jako značky jmen tří králů - Kašpar (Caspar), Melichar (Melchior), Baltazar (Balthasar), nebo jako počáteční písmena tří slov prosby "Christus mansionem benedicat"⁶² ("Kriste, žehnej tomuto obydlí"). Navštěvy koledníků konající tato gesta „jsou vyjádřením proseb o Kristovo požehnání a přímmluvu svatých mudrců a jsou zároveň příležitostí ke konání sbírek na podporu charitativní a misionářské činnosti“⁶³, na pomoc při evangelizaci národů či iniciativy solidarity ve prospěch lidí, bez ohledu na jejich náboženské vyznání.

---

⁶¹ Srov. KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 85.

⁶² BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s. 125.

⁶³ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 88.

Svátek Křtu Páně

Svátkem 2. neděli v lednu si připomínáme událost křtu Páně v Jordánu a zjevení jeho slávy na svatbě v Káni. Ježíšův křest je „považován za důležitou událost dějin spásy (zjevení, že je Božím Synem, pomazání svatým Duchem k mesiášské službě před veřejným působením, posvěcení vody na odpuštění hříchů ve křtu).“⁶⁴ Svátkem Křtu Páně končí vánoční doba.

Svátek uvedení Páně do chrámu - Hromnice

Tento svátek slavený 2. února odkazuje na biblický příběh, kdy Maria s Josefem podle ustanovení zákona obětovali dvě hrdličky nebo dvě holoubata a nechali Ježíše podle předpisů Mojžíšova zákona obřezat (LK 2,21-39). Na památku této události se v kostelech žehnají voskové svíčky a s hořícími svícemi se koná obřadní průvod. Posvěcené svíčky užívali lidé doma jako ochranného prostředku proti blesku a hromu. „Svěcení svící a světelný průvod vedly v německy mluvících zemích k názvu svátku Mariä Lichtmess nebo i k českému lidovému označení svátku Hromnice.“⁶⁵

2.4. Doba postní (Quadragesima)

Postní doba je obdobím přípravy na slavení Velikonoc. Jedná se o čas přípravy na křest a jeho připomínky, smíření a pokání. Čtyřicetidenní období pokání je zahájeno symbolem popelce a končí počátkem Velikonočního tridua tj. slavení mše na památku Páně. Církevní otcové viděli v tomto období souvislost čtyřicetidenního postu Ježíše po křtu v řece Jordánu či čtyřicetidenního postu Mojžíše na Sinai, stejně jako 40 let putování Izraele pouští.

Popeleční středa - Popelec

„Symbol sypání popela pochází z dávných obřadů, při nichž se obrácení hříšníci podřizovali církvi uloženému pokání.“⁶⁶ Smyslem tohoto pokání je uznání vlastní křehkosti a smrtelnosti, které potřebuje Boží milosrdenství. Již od středověku byli kající oblékáni do kajícícnického roucha a následovalo sypání popela na ně.

⁶⁴ BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*, s. 227.

⁶⁵ Tamtéž, s. 522.

⁶⁶ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 92.

Uctívání ukřižovaného Krista

Velký pátek je zasvěcen slavení památky umučení Páně, proto je také hlavním dnem k uctění svatého Kříže. „V projevech zbožnosti k ukřižovanému Kristu se vzájemně proplétají prvky lidové zbožnosti jako zpěvy a modlitby nebo různá gesta jako vystavení kříže, uctívání políbením, průvody či žehnání kříže.“⁶⁷

Četba pašijí (viz. Pašijové hry)

V průběhu postní doby má četba příběhu o utrpení Páně probudit ve věřících lítost nad svými hříchy, že Kristus umírá na odpuštění hříchů celého pokolení.⁶⁸ Čtení pašijí může být prokládáno zpěvy a chvílemi krátké kontemplace, vhodným způsobem může být i dramaticky ztvárněno, osoby předčítají role jednotlivých postav.

Křížová cesta – via crucis

Prostřednictvím křížové cesty si věřící lid připomíná Kristovo odsouzení, jeho poslední cestu utrpení a Kristovy oběti. Pobožnost má věřícím zprostředkovat nejen Ježíšovo utrpení, ale také jeho vzkříšení.

Bolestná cesta Matky Boží

Základní myšlenkou této pobožnosti je celý pohled na život Panny Marie, od Ježíšova narození, až po jeho smrt a pohřeb. Pobožnost Bolestná cesta Matky Boží vznikla podle modelu křížové cesty.⁶⁹

2.5. Svatý týden

Ve Svatém týdnu začínajícím Květnou nedělí slaví církev Kristovo tajemství spásy do začátku jeho vjezdu do Jeruzaléma po oslavu jeho utrpení. V obřadech Svatého týdne se projevují i některé prvky lidové zbožnosti, charakterizující se zvláštními pobožnostmi či průvody.

---

⁶⁷ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 93.

⁶⁸ Srov. KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 94.

⁶⁹ Srov. KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 98.

Květná neděle

Květnou nedělí nebo také pašijovou nedělí si v postní době připomínáme památku Ježíšova vjezdu do Jeruzaléma. Samotné slavení památky v průvodu s ratolestmi vzniklo později. Ze zprávy poutnice Etherie se dozvídáme, že dříve se křesťané shromažďovali k bohoslužbě slova na Olivové hoře, odtud šli k večeru průvodem do Jeruzaléma s palmovými či olivovými ratolestmi v rukou.⁷⁰ Svůj radostný a lidový charakter má Ježíšův vstup do Jeruzaléma. „Věřící své domy a někdy i pracoviště rádi zdobí palmami nebo olivovými či jinými ratolestmi, které byly předtím požehnány a neseny v průvodu.“⁷¹

Velikonoční triduum

Večerní mši na Zelený čtvrtek si církev připomíná památku poslední večeře Páně, která trvá do neděle Zmrtvýchvstání Páně.

Zelený čtvrtek, Poslední Večeře Páně

Zelený čtvrtek⁷² je podle křesťanské tradice pátým dnem Svatého týdne. „Lidová zbožnost projevuje zvláštní vnímavost k adoraci Nejsvětější svátosti, jež následuje po mši na památku Večeře Páně“⁷³ Podle lidové tradice chodívala mládež po mši svaté po vsi s řehtačkami, hrkačkami a tragači, které svým zvukem nahrazovaly zvonění kostelních zvonů. Ty v tento den zazněly naposledy a podle staré víry odletěly do Říma, a proto nebyly až do vigilií na Bílou sobotu.

Velký pátek

Je dnem velkého smutku, postu a očekávání. V tento den se nekoná mše, bohoslužba je složena jen ze čtení biblických textů a zpěvu. Spolu s večerem Zeleného čtvrtka je pokračováním velikonočního tridua. „Mezi velkopáteční projevy lidové zbožnosti patří kromě křížové cesty také průvod se zemřelým Kristem.“⁷⁴

---

⁷⁰ Srov. ADAM, Adolf. *Liturgický rok*, s. 111.

⁷¹ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 99.

⁷² Zelený čtvrtek je překladem z německého slova Gründonnerstag, vznikl zkreslením slovesa středohornoněmeckého grienen či greinen (plakat) původně Greindonnerstag - lkavý čtvrtek. Tento den je spojován s veřejným přijímáním kajicníků zpět do společenství, to vedlo k dalšímu označení Zeleného čtvrtku na Odpustkový den – Antlaßtag, znám také jako Velký či Svatý čtvrtek.

⁷³ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 100.

⁷⁴ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 101.

Pašijové hry mohou být plným právem považovány za pobožnosti. Jedná se o dramatická ztvárnění Kristova utrpení, které má u křesťana vzbudit zájem ducha o růst víry a opravdovou zbožnost. Některé pašijové hry vznikly v mnišském chóru, postupem času se odehrávaly až na prostranství před kostelem.

Při **pobožnosti Bolestné Panny** se připomíná věřícímu lidu intenzivní bolest Panny Marie. Patří sem pobožnosti, jimiž jsou například: Hodinka Bolestné Matky nebo oplakávání Krista, kdy Marie neoplakává pouze smrt svého syna ale i bloudění božích lidu a jeho hřích.

Bílá sobota

V tento den setrvává církev v modlitbách u Kristova hrobu v rozjímání nad jeho umučením a smrtí, v modlitbách a postu očekává jeho vzkříšení. Zvyky a sváteční tradice spojené s vigilií musí zůstat vyhrazeny noci a dni slavnosti Vzkříšení.

Hodinka Matky

Církevní tradice zpodobňuje Pannu Marii jako matku stojící u hrobu svého syna, „jako prvotina a ztělesnění církve, očekává plna víry vítězství svého syna nad smrtí.“⁷⁵

Velikonoční Neděle

Všechny projevy lidové zbožnosti, „jsou kultickými výrazy oslavujícími nový stav a slávu vzkříšeného Krista a také božské energie vyvěrající z jeho vítězství nad hříchem a smrtí.“⁷⁶

Setkání vzkříšeného Krista s Matkou

Tento svátek je památkou na setkání vzkříšeného Krista s matkou. V tento den jsou konány procesí s průvody.

Žehnání pokrmu

Zvyk žehnání pokrmů měl krom symbolického významu i praktický význam. Požehnaný pokrm měl po dlouhém půstu připravit pozvolna tělo k běžné stravě.

---

⁷⁵ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 103.

⁷⁶ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 104.

Požehnání rodinného stolu, kdy hlava rodiny nebo člen společenství žehná požehnanou vodou sváteční stůl, nabývá o velikonocích v křesťanských rodinách zvláštního významu.

Velikonoční pozdrav Matce vzkříšeného

Jedná se o krátkou pobožnost, při níž se žehnají květiny, které jsou rozdány věřícím na znamení radosti. Tato pobožnost se koná v některých oblastech na konci velikonoční vigilie.

2.6. Doba velikonoční

V průběhu velikonoční doby se konají **každoroční žehnání rodin** v jejich domovech svěřených do péče farářů a jejich spolupracovníků. Rozšířila se také pobožnost nazývaná **cesta světla (via lucis)**, během níž věřící rozvažují různá zjevení zmrtvýchvstalého Ježíše.

O **Velikonočním pondělí** vrcholil zvyk, kdy se chodívalo na koledu. Jiné prameny se zmiňují o pomlázkovém právu nebo také právu šlehání, které začínalo již o půlnoci z neděle na pondělí. Při pomlázkové koledě dostávali koledníci nejrůznější dary, mimo koláčů, masa a jiných pokrmů také oděvní doplňky nebo peníze. Nejčastější a zvláště cennou odměnou byla malovaná vejce.⁷⁷ Tato tradice se dochovala dodnes.

Bílá neděle

Jde o druhou neděli velikonoční nebo také velikonoční oktáv – osmý den. Název Bílá neděle pochází z křestního roucha novokřtěnců, do kterého byli oblečeni při křtu o velikonoční vigilii.

---

⁷⁷ O tradici malování vajíček vypráví lidová legenda o sedláku, který nesl na trh vejce, cestou potkal Ježíše Krista nesoucího kříž. Sedlák Krista nepoznal a pomohl mu kus cesty kříž nést. Když sedlák došel na trh, zjistil, že má v koši vejce krásně nazdobená. Od té doby lidé malují a zdobí vejce a obdarovávají jimi koledníky a své blízké.

Pobožnost k Božímu Milosrdenství

Pobožnost k Božímu Milosrdenství se váže k velikonočnímu oktávu, navazuje na poselství řeholnice sv. Faustyny Kowalské. „Boží milosrdenství je darem zemřelého a vzkříšeného Krista a pramenem Ducha, který odpouští hříchy a navrácí radost ze spásy.“⁷⁸

Svato-dušní novéna

Navazuje na úryvek v Písmu, kdy apoštolové plní očekávání se „svorně a vytrvale modlili spolu s ženami, s Marií, matkou Ježíšovou, a jeho bratry“ (*Sk 1, 14*). Svato-dušní novéna vyvstala z modlitby a reflexe nad touto událostí spásy.⁷⁹

Nanebevstoupení Páně

Jedná se o den, kdy se Ježíš naposled zjevil svým apoštolům a před jejich zraky byl vzat do nebe (*Sk 1*).

Letnice

Letnicemi, nebo také Sesláním Ducha Svatého, kočí 50denní období Velikonoc. Letnice připomínají vylití Ducha Svatého na apoštoly, kteří „začali ve vytržení mluvit jinými jazyky“⁸⁰ a jsou počátkem misijního poslání. Tajemství seslání Ducha Svatého povzbuzuje věřící lid k modlitbě a spoluúčasti na poslání církve v každé době. „Duch zapaluje v srdcích víru, naději a lásku, ony ušlechtilé ctnosti dávající křesťanské zbožnosti její hodnotu.“⁸¹

---

⁷⁸ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 106.

⁷⁹ Srov. KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 107.

⁸⁰ *Sk 2, 4*.

⁸¹ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 108.

2.7. Liturgické mezidobí

Slavnost Nejsvětější Trojice

Jedná se o projev zbožnosti, při níž se uctívá celé tajemství trojjediného Boha v dějinách spásy. Tajemství jediného Boha, který je ve třech osobách, „nám bylo v Kristu a skrze Krista odhaleno.“⁸²

Svátek Těla a krve Páně

Lidově je nazýván také slavností Božího těla, ve které se zdůrazňuje skutečná přítomnost Ježíše Krista v eucharistii. Velmi oblíben je eucharistický průvod, při něm věřící kráčí za svým Pánem a vyznávají svou víru. Průběh slavnosti Těla a krve Páně doprovází mnoho prvků lidové zbožnosti. Těmito prvky jsou např. květinová úcta, zpěvy a modlitby, výzdoba cest a oken, oltáře k uložení Nejsvětější Svátosti určené ke krátké pobožnosti během zastavení průvodu.

Eucharistická adorace

Výstav a adorace Nejsvětější svátosti je rozšířeným projevem úcty k eucharistii věřícího lidu. Adorace Nejsvětější svátosti může být pro věřící lid krátkým setkáním se vzkříšeným Kristem podněceným vírou a tichou modlitbou.

Nejsvětější srdce Ježíšovo

Pobožnost k Srdci Ježíšovu, jejíž úkony zbožnosti vzbuzovaly ve věřících lásku ke Kristu a důvěru v jeho milosrdenství, je zakotvena v Písmu svatém. Dnes se vyskytuje mnoho forem zbožnosti k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, mezi nimiž bychom mohli zmínit např. osobní zasvěcení, zasvěcení rodiny, litanie k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, úkon obrácení a zadostiučinění nebo zvyk devíti prvních pátků v měsíci – má přispět k obnově na účasti svatosti pokání a eucharistie.

Neposkvrněné Srdce Panny Marie

V důsledku zjevení Panny Marie ve Fatimě se projevy lidové zbožnosti rozšířily, a jsou obdobné jako projevy vůči Srdci Ježíšovu. Jedná se například o „zasvěcování jednotlivých věřících, rodin, řeholních společenství a celých národů; dále

---

⁸² Tamtéž, s. 109.

o zadostiučinění prostřednictvím modlitby, askeze a skutků milosrdenství; a o praxi pěti prvních sobot v měsíci.⁸³

Drahocenná krev Kristova

Lidová zbožnost vyjadřuje úctu ke krvi Kristově řadou způsobů. Mezi tyto úkony zbožnosti patří např. korunka k drahocenné krvi Kristově, litanie k Nejsvětější krvi našeho Pána Ježíše Krista, hodinka adorace drahocenné krve Kristovy a cesta Krve, při níž věřící prožívají podobně jako u křížové cesty události, ve kterých Ježíš prolil svou krev.

Nanebevzetí Panny Marie

Jde o mariánskou slavnost připadající na 15. srpen. V germánských zemích bylo zvykem na tento den žehnat bylinám.

Památka všem věrným zemřelým

Z pohledu křesťanské víry ve vzkříšení je smrt pouze koncem pozemského putování člověka a dnem zrození pro nebe. V tento den se na hřbitovech konají různé pobožnosti, lidé mohou pro zemřelé získat plnomocné odpustky, a to především posty, skutky milosrdenství, almužnou, přímluvnými modlitbami za zemřelé a modlitbami žalmu či krátkými formulemi.

2.8. Uctívání svaté Matky Páně

Jako zvláštní den k uctění památky Panny Marie je uložena sobota. Pobožnosti náležející k mariánskému měsíci se vztahují především na účasti Panny Marie na velikonočním tajemství, na vzkříšení Krista a na události letnic. Nejpoužívanější forma modlitby je **modlitba růžence**, neboli žaltář Panny Marie. Jde o modlitbu, která v sobě nese biblické rysy a je zaměřená na rozjímání o událostech spásy a života Ježíše Krista, který byl úzce spojen s Pannou Marií. Další formou modlitby je **litanie** sestávající z invokací, které se obrací ke svaté Panně s chválo-prosbou. Litanie jsou jedním

---

⁸³ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 119.

z projevů úcty k blahoslavené Panně. Zasvěcení nebo svěření se do ochrany Panny Marie.⁸⁴

Škapulíř je zjednodušená forma řeholního hábitu, má vyjádřit důvěrný vztah věřícího k Panně Marii. Věřící se slavnostním obřadem oblečen do škapulíře, kterým se svěřuje do ochrany Panny Marie. „Škapulíř je věřícímu oblečen v rámci zvláštního obřadu církve, při němž se prohlašuje, že připomíná křestní předsevzetí obléci se v Krista, s pomocí Panny a Matky.“⁸⁵ Dalším výrazem víry, důvěry a svěřením se do ochrany Panny Marie je **mariánská medailka**. Podle slibu blahoslavené Panny Marie „se osobám, jež ji budou nosit, dostane velkých milostí“.⁸⁶

2.9. Kult svatých, poutní svatyně a poutě

V *Direktáři o lidové zbožnosti* je pout' charakterizována jako cesta modlitby. Návštěva poutních míst má symbolickou hodnotu, je místem Božího stanu mezi lidmi, místem spočinutí a modlitby. Z pohledu víry poutě vedou k veřejnému projevování úkonu zbožnosti, jsou účinnou výzvou k obrácení a upevňují ve víře. Základním „smyslem uctívání svatých je sláva Boží a posvěcení člověka skrze život plně se shodující s Boží vůlí a skrze následování ctností těch, kteří byli vynikajícími učedníky Páně.“⁸⁷

---

⁸⁴ Mělo být chápáno jako zasvěcení se Kristu skrze Marii. Zasvěcení se Bohu, nabídnutí sebe sama vlastním osobním a svobodným rozhodnutím.

⁸⁵ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 140.

⁸⁶ Tamtéž, s. 141.

⁸⁷ KBS. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, s. 145.

PRAKTICKÁ ČÁST

3. Lidová zbožnost v jednotlivých farnostech

V následující kapitole se budu zabývat formami lidové zbožnosti ve třech farnostech: Chvaly, Dolní Počernice a Kyje. Nejprve se budu věnovat historii jednotlivých farností a jejich lidové zbožnosti v minulosti. Lidovou zbožnost ve farnostech v dnešní době budu popisovat na základě jednotlivých období liturgického roku, jak jsou uvedena v kapitole 2.1. Informace o jednotlivých farnostech vycházejí z Kroniky farnosti Kyje, Kroniky dolnopočernické farnosti, sepsané místním varhaníkem Mirkem Heroldem v 90. letech 20. století, z Pamětní knihy Mariánské družiny z Dolních Počernic z roku 1939, Kroniky farnosti Chvaly a z jednotlivých měsíčníků. Velmi cenným zdrojem je emailová korespondence a rozhovory.⁸⁸

3.1. Farnost Dolní Počernice

Dolní Počernice se nacházejí na severovýchodním okraji Prahy a leží v městském obvodu Praha 9 a správním obvodu Praha 14. V současné době má obec Dolní Počernice 2118 obyvatel.⁸⁹ Obyvatelé Dolních Počernic bydlí v rodinných domcích, a možná právě proto je zde atmosféra mezi farníky spíše rodinná. Zde se také nalézá Římskokatolický kostel zasvěcený Nanebevzetí Panny Marie. Farnost v Dolních Počernicích zaujme především svým rodinným duchem svou otevřeností, je pozorná vůči jednotlivci i skupině a šíří radost a pohodu. Mládež ve farnosti se snaží svou vnímavostí, přátelstvím a schopností dialogu pomáhat potřebným, což také znamená přijít do styku s nevěřícími lidmi. Je zde živý odkaz Dona Bosca, který spočíval v lásce, neustálé radosti, trpělivosti a laskavosti vůči ostatním lidem, zvláště mladým a chudým, tak aby věděli, že jsou stále milováni. Farnost je tvořena především mládeží a rodinami

---

⁸⁸ S Marcelou Krňávkovou, Danou Moudrou, Marií Heriánovou, Katkou Polákovou, Josefem Černým a Čěnkem Pokorným.

⁸⁹ Jedná se o počet obyvatel k 1. 1. 2012, <http://www.praha-dolnipocernice.cz/mcpdp.htm>.

s dětmi. Ve farnosti je podle poslední statistiky Arcibiskupství pražského průměrný věk 37 let. Podle posledních statistických údajů z roku 2009 je dle návštěvnosti bohoslužeb ve farnosti celkem 141 věřících.⁹⁰

3.1.1. Historie farnosti

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Dolních Počernicích vznikl jako románská stavba asi v 2. polovině 12. století. V kronice Dolních Počernic se uvádí, že koncem 17. století byla obec Dolní Počernice přidělena k farnosti Hostivař, jejíž duchovní správci zde obstarávali také duchovní službu. Roku 1786 byly Dolní Počernice přiděleny k farnosti v Kyjích. Desátky, které do té doby dostával hostivařský farář, byly převedeny na faráře z Kyjí, ten byl pak povinen každou třetí neděli nebo svátek a o všech mariánských svátcích sloužit mši svatou. Obyvatelé z Dolních Počernic žádali o samostatnou duchovní správu, byli však dvorským rozhodnutím odmítnuti. Důvodem bylo patrně to, že obec Dolní Počernice měla v letech 1786 pouze 36 domků. Samostatná farnost v Dolních Počernicích byla zřízena až v roce 1897. Do té doby se zde vystřídala řada administrátorů. V roce 1991 byla farnost Dolní Počernice svěřena do duchovní správy řeholního institutu Salesiánů Dona Bosca.

3.1.2. Lidová zbožnost v minulosti

Pamětní kniha Mariánské družiny z Dolních Počernic z roku 1939 uvádí, že v roce 1919 byla v Dolních Počernicích založena Mariánská družina paní a dívek pod vedením faráře Vendelína Engelta. Roku 1920 obdržela Mariánská družina z Říma „potvrzení o přivtělení k mateřské jednotě římské.“⁹¹ Tato Mariánská družina dala podnět ke vzniku dalších forem lidové zbožnosti, které se později obnovovaly. Jednou ze vzniklých forem této družiny byly **májové pobožnosti** konané v měsíci květnu od roku 1924. Každou neděli a pátek v červnu probíhaly ve zdejší farnosti **pobožnosti k Nejsvětějšímu Srdci Páně**, které jsou konány dodnes. Pamětní kniha Mariánské družiny také uvádí, že se v této farnosti pravidelně konala první týden v červnu dvoudenní pěší **pout' do Staré Boleslavi**.

⁹⁰ Tento údaj pochází ze statistiky Arcibiskupství Pražského.

⁹¹ Pamětní kniha mariánské družiny paní a dívek.

V Kronice Dolních Počernic je dále zmínka o třech **odpustkových průvodech Milostivého léta** konaných roku 1935 v Dolních Počernicích. V době vánoční se konala ve farnosti pro místní děti **vánoční nadílka** pod stromečkem. Ve farnosti probíhaly misie, byl konán výstav i **průvod Nejsvětější Svátosti oltářní**. Ze zápisů v kronice je patrné, že se ve farnosti choďovalo na poutě, kronika hovoří o **průvodu o svátku sv. Jana Nepomuckého** v Praze, **pout'** i do Hájku či na Svatou Horu. Ve farnosti jsou konány ranní **pobožnosti ke sv. Václavu** v Dolních Počernicích či **pobožnosti** na oslavu **bl. Edmunda Kampiana** doprovázené divadelním představením v Bubenči.

3.1.3. Lidová zbožnost ve farnosti dnes

V této kapitole se budu blíže věnovat formám lidové zbožnosti, které se vyskytují v dnešní době v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Dolních Počernicích a utváří zdejší společenství. Popis jednotlivých forem lidové zbožnosti bude vycházet z liturgického roku, jak je popsán v kapitole 2.1.

3.1.3.1. *Doba adventní*

Ve farnosti Dolní Počernice probíhá první adventní neděli **žehnání adventního věnce**. Před mší svatou jsou adventní věnce uloženy na stolečku u vchodu a na začátku mše svaté jsou požehnány. Možnost nechat si požehnat adventní věnec využívají nejen lidé z farnosti Dolní Počernice, ale i lidé z blízkého okolí a jiných farností.

Ve farnosti Dolní Počernice je tradicí **Mikulášská nadílka**, do které se zapojuje mládež z místní farnosti, ale i z okolních farností. Mikulášská nadílka mládeže probíhá jednak v kostele, a také v rodinách, které si předem v kostele objednali návštěvu sv. Mikuláše domů. Při slavnostní mši v kostele je součástí programu návštěva sv. Mikuláše jeho anděly, který se ptá dětí, zda jsou hodné a poslouchají své rodiče. Mikuláš naděluje dětem dárky, a to i těm zlobivým, které slibují, že se polepší. Mikulášská nadílka probíhá podobně i v rodinách. Postavy obchází farnost Dolních Počernic i blízké okolí a nadělují dětem dárky.

3.1.3.2. *Doba vánoční*

Ve farnosti Dolní Počernice při kostele Nanebevzetí Panny Marie je na Štědrý den vystaven **dřevěný betlém**. Před a po slavnostní vánoční mši se děti přicházejí podívat na malého Ježíška v jesličkách a obraz Svaté Rodiny. Nechybí ani **výzdoba vánočního stromku** s ozdobami z papíru, které děti vyrobily. Při mši konané s dětmi o 15 hodině se jimi ozdobí vánoční stromeček. Pod vánočním stromkem nechybí také dárky pro děti či lid z farnosti.

Ve farnosti Dolní Počernice je již několik let zvykem rozdávání **Betlémského světla**, které do kostela přinesou skauti nebo se o to postará rodina Šílů. Po mši svaté si pak každý věřící může donést v lucerně domů betlémské světlo. Do kostela si před mši svatou přijdou pro betlémské světlo i lidé, kteří jinak do kostela nechodí. Také lidé navštěvují rodinu Šílů a od nich si odnáší betlémské světlo do svých domovů.

Tradici vystavování **živého betlému**, kterou pořádá MČ Prahy 14, je velice oblíbená. V Dolních Počernicích o Štědrém dnu je možné vidět obraz Svaté Rodiny Panny Marie, svatého Josefa a malého Ježíška. Vystavování živého betlému pod širým nebem probíhá pouze hodinu. Jelikož nemá pevné místo, každým rokem se uspořádání mění a vytváří originální atmosféru. Děti i dospělí přináší Ježíškovi dárky. Tato tradice funguje tak, že je vždy vybráno jedno dítě (nejlépe chlapeček) narozené v předešlém roce, aby představovalo malého Ježíška. Jeho maminka pak ztvárňuje roli Marie a roli Josefa ztvárňuje vždy pan Ruml, jenž se svým plnovousem a celkovým vzezřením podobá představě o Ježíškově pěstounu.

Ve farnosti Dolní Počernice je v rodinách tradicí zapálit svíci s betlémským světlem na štědrovečerním stole. V některých rodinách ve farnosti se nad štědrovečerní večeří pronáší **požehnání nad stolem**, děkuje za dar pokrmu a pokoje. V některých rodinách se kromě čtení příběhu a modlitby dělí o požehnanou oplatku a přejí si navzájem přání. Celá rodina se účastní modlitby a čte biblický příběh. V jiných rodinách je zvykem, že po štědrovečerní večeři a rozbalení dárků děti děkují Ježíškovi.

Ve farnosti Dolní Počernice se **31. prosince** koná večerní mše svatá na poděkování za uplynulý rok. Ve farnosti probíhá o svátku Svaté Rodiny obnova manželských slibů v kostele.

Tříkrálová sbírka má ve farnosti Dolní Počernice dlouhou tradici. Jedná se o skupinky tří dětí v přestrojení za krále s doprovodem dospělých a s označenými kasičkami, které koledují ve zdejší i okolní obci, obchází obytné domky. V průběhu tříkrálového koledování zpívají koledu My tři králové, rozdávají cukry, kalendáře a na vchody píšou požehnanou křídou tříkrálové požehnání a označují je letopočtem právě začínajícího roku a iniciály svatých mudrců K+M+B.⁹² Tříkrálová sbírka probíhá po domluvě také v centru města nebo v nákupních centrech Prahy 9.

3.1.3.3. Doba postní

Ve farnosti Dolní Počernice se v době postní koná každý pátek **Křížová cesta**, která probíhá půl hodiny před zahájením mše svaté. Během svatého týdne se při mši svaté čte **pašijový příběh**, do kterého se zapojují dobrovolníci z farnosti. Na Zelený čtvrtek, Velký pátek a Bílou sobotu před vigilií probíhá v kostele **adorace u hrobu**.

V Dolních Počernicích je o páté postní neděli, nazývané též smrtné, zvykem **vynášení Moreny**, kterou představuje figurína vycpaná papírem a senem. Tento rituál je spojen s koncem zimy a začátkem jara. Průvod je zahájen v přírodním amfiteátru v zámeckém parku v Dolních Počernicích. V čele průvodu jdou koně, za nimi je nesena figurína Moreny a dále pokračuje průvod lidu a dětí v krojích. Během celého průvodu recitují děti naučené básničky až k potoku Rokytka, kde Morenu lidé symbolicky zapálí a utopí. Na celé přípravě programu se účastní MČ Prahy 14.

3.1.3.4. Svatý týden

Na Květnou neděli se koná ve farnosti Dolní Počernice u kříže na náměstí májový průvod a žehnání ratolestí. Lidé se scházejí u kříže, kde je již nachystaný oltář a připravené ratolesti na stolečku, které budou u kříže požehnány. Od kříže pak

---

⁹² Písmena bývají vykládána jako „Chrisus mansionem benedicat“.

pokračuje májový průvod, během něhož se zpívají mariánské písně z kancionálu. V čele májového průvodu jede na koni otec Pavel Čáp, průvod je před kostelem ukončen a Květná neděle pak pokračuje mší v kostele.⁹³ Po mši svaté si lidé odnášejí požehnané ratolesti domů.

V rámci svatého týdne na Zelený čtvrtek se po mši svaté koná adorace u hrobu. Na Velký pátek se v kostele koná křížová cesta. Konají se pobožnosti k uctění kříže, čte se pašijový příběh a na konci velkopátečních obřadů je možnost adorace u hrobu. Na Bílou sobotu je ve farnosti možnost adorace podle rozpisu v kostele do 16. hodiny, po vigílii se koná agapé na faře.

3.1.3.5. Doba velikonoční

Ve zdejší farnosti je první velikonoční neděli zvykem nechat si po mši svaté **požehnat pokrm**, který si lidé k tomuto obřadu přinesou do kostela. Krom velikonočního beránka a mazance si lidé přinášejí i chléb, koření, maso, vejce a další potraviny, které jsou na závěr mše svaté požehnány.

Na **Velikonoční pondělí** po mši svaté je ve farnosti Dolní Počernice zvykem koledování před kostelem, kdy malí i velcí koledníci se svými pomlázkami vyšlehají děvčata vycházející z kostela. Za to jsou koledníci odměněni bonbony, malovanými vajíčky nebo čokoládou.

3.1.3.6. Liturgické mezidobí

Tradiční **Masopustní průvod**, který v Dolních Počernicích připravuje MČ Prahy 9, vychází od základní školy v Dolních Počernicích. Kněz zahájí masopustní průvod požehnaním. V čele průvodu jedou tři mušketýři na koních, průvod pokračuje doprovodem hudebníků a dlouhým průvodem masek. V průvodu nechybí šatlava, medvěd, slepice či trpaslíci se Sněhurkou. Po čtyřhodinovém putování končí masopustní průvod v hotelu Svornost, kde je pro děti i dospělé připraveno bohaté pohoštění a veselí. Masopust končí popeleční středou, kterou nastává 40denní půst.

---

⁹³ Májové průvody na květnou neděli se konají za podpory Jezdeckého klubu POČIN, TJ Sokol Dolní Počernice a MČ Prahy 14.

Dne 15. srpna⁹⁴ je ve farnosti Dolní Počernice slavena **pouť Nanebevzetí Panny Marie**. Před zahájením mše svaté probíhá v kostele modlitba růžence. Pouť je započata slavnostní mší svatou, po mši je před kostelem připraveno pohoštění. O dvanácté hodině probíhá před kostelem, pod širým nebem, požehnání a modlitba Páně. Následuje v kostele výstav Nejsvětější Svátosti. Na závěr je uděleno v kostele požehnání.

3.1.3.7. Uctívání svaté Matky Páně

Jednou z nově započatých forem lidové zbožnosti je **živý růženec**, který je možné se modlit ve farnosti či společenství mimo farnost. Modlitba živého růžence je tvořena skupinou lidí, kteří se zavazují k modlitbě předem určeného desátku, který se po měsíci mění. Účel modlitby si zvolí každý sám.

Úcta k Panně Marii ve farnosti v Dolních Počernicích je velmi živá, jednou z forem lidové zbožnosti ve farnosti jsou **litanie k Panně Marii** nebo **modlitba živého růžence**. V měsíci květnu jsou pak ve zdejším kostele každou neděli slaveny mariánské pobožnosti.

Ve farnosti s nástupem nového duchovního, putuje po rodinách během celého roku **putovní ikona Panny Marie** od bulharské ikonografky paní Cvetkové. Ikona, která se přenáší v dřevěné schránce, je zapůjčena na týden domů jedné z rodin, která se během týdne modlí za farnost a společenství v Dolních Počernicích. Do rozpisu na půjčení putovní ikony se případní zájemci mohou zapsat v kostele.

3.1.3.8. Svátky svatých – Kult svatých

Památka všem zemřelým je lidově označována jako **dušičky**. S tímto svátkem souvisí i řada symbolů a zvyklostí, které se ve farnosti Dolní Počernice dochovaly. Lidé navštěvují hřbitovy a zdobí je květy nebo věnci. V tento den se na hřbitově v Dolních Počernicích konají přímluvné pobožnosti a průvody, kněz žehná hrobům, zpívají se písně a věřící zapalují na hrobech svých zemřelých svíce. Po krátkých pobožnostech na

---

⁹⁴ Jestliže slavnost Nanebevzetí Panny Marie vychází na den v týdnu, je slavena první neděli po slavnosti.

hřbitově se v místním kostele koná mše svatá. Tento den je možné získat plnomocné odpustky za duše v očistci.

Každoroční **slavnost Dona Bosca** se koná 31. ledna v Kobylisích. Zakladatelem salesiánů je Don Bosco, který se staral o chudé a opuštěné chlapce a pomocí laskavosti, rozumu a víry se z nich snažil vychovat poctivé občany a dobré křesťany. Na něj dnes navazují současní salesiáni, kteří se věnují mládeži. Slavnost je zahájena mší svatou v salesiánském centru v Kobylisích. Po mši svaté následuje v Salesiánském divadle divadelní představení o životě Dona Bosca, nechybí taneční či hudební vystoupení dětí z oratoře. Všichni zúčastnění se těší z nevšedních zážitků. Letos se poprvé konala slavnost i v Dolních Počernicích ve farní kapli. Po mši svaté bylo občerstvení na faře.

3.1.3.9. Poutní svatyně a poutě

Ve farnosti Dolní Počernice se každým rokem, koná dne 28. září na svátek sv. Václava národní svatováclavská pěší **pout' do Staré Boleslavi**. Původně pěší pout' z farnosti Dolní Počernice byla započata krátkou modlitbou u kostela sv. Ludmily ve Chvalech. Někteří poutníci si část cesty nebo celou cestu ulehčili autem nebo šlapali na kole. Pokračovalo se po staré cestě přes Jenštejn, kde byli přibrání další poutníci, a následně se konala i modlitba u kříže na úmysl naší víry a pěstování dobrých vztahů mezi lidmi. Národní svatováclavská pout' v roce 2013 byla slavena v duchu nadcházejícího výročí sv. Cyrila a Metoděje. Po mši svaté byl jako každý rok připraven bohatý program. Po slavnostní mši svaté zůstávají někteří poutníci na oběd a další program.

Květnová farní pout' je ve farnosti Dolní Počernice konána každým rokem. Ve farnosti je podán návrh na poutní místa, kde působili a žili salesiáni. Podle počtu zájemců se pak zvolí farní pout'. Pout' je zahájena modlitbou růžence v autobuse, pokračuje se mší svatou s možností přijetí svátosti smíření. Lidé z farnosti mají možnost prohlédnout si poutní místo a načerpat nové síly. Na zpáteční cestě většinou v autobuse se koná společná modlitba, poutníci děkují za zdařilou pout' a vyprošují si pomoc.

3.1.3.10. Jiné lidové zvyky

Ve farnosti Dolní Počernice se dochoval starý zvyk zvonění **umíráčku**. Jedná se o malý kostelní zvon sloužící k vyzvánění při úmrtí ve farnosti či obci. Nezvoní se však pokaždé, pouze na požádání.

Při **narození dítěte** je ve zdejší farnosti zvykem, že po mši svaté rodiče narozeného dítěte mají malé pohoštění před kostelem, například ve formě koláčků s iniciály dítěte. Nejedná se o pravidlo, zaleží na rodičích.

3.2. Farnost Chvaly

Chvaly se nacházejí na severovýchodním okraji Prahy, v městském obvodu Praha 9 a správním obvodu Praha 20 – Horní Počernice. MČ Horní Počernice se rozkládá do tří obcí – Chval, Svěpravic a Horních Počernic. V současné době má obec Horní Počernice 14.754⁹⁵ obyvatel. V obci Chvaly se nalézá Římskokatolický kostel sv. Ludmily, který je součástí renesančního Chvalského zámku. Farnost Chvaly spadá pod správu P. Rafaela Marcina Sulwestrzaka. Farnost je tvořena především rodinami s dětmi a starší generací. Ve farnosti je podle poslední statistiky Arcibiskupství pražského průměrný věk 34 let. Podle posledních statistických údajů z roku 2009 je dle návštěvnosti bohoslužeb ve farnosti celkem 194⁹⁶ věřících.

3.2.1. Historie farnosti

Ve farnosti Chvaly leží kostel sv. Ludmily, původně bývalá zámecká kaple, jež byla součástí zámecké budovy.⁹⁷ Ke konci 17. století, kdy došlo k připojení Dolních Počernic pod duchovní správu Hostivař, se měla také roku 1695 připojit i obec

---

⁹⁵ Jedná se o počet obyvatel k 1. 1. 2009, dle statistických údajů MČ Prahy 20.

⁹⁶ Tento údaj pochází ze statistiky Arcibiskupství Pražského.

⁹⁷ Srov. PODLAHA, A. - ŠITTLER Ed., *Soupis památek Historických a uměleckých v království Českém*, s. 191

Chvaly⁹⁸. Ta byla od tohoto svazku osvobozena, jelikož ve farnosti vykonávali samostatnou duchovní správu jezuité⁹⁹ u kostela sv. Bartoloměje na Starém Městě pražském.¹⁰⁰ Mše se slavila v neděli a svátky. Výjimkou byly pohřby, které se konaly při farnosti Dolní Počernice, protože ve Chvalech nebyl hřbitov.

3.2.2. Lidová zbožnost v minulosti

Z kroniky ve farnosti Chvaly vedené P. Františkem Štverákem a dále pokračujícími pamětníky z Chvalské farnosti, je zřejmé, že se ve farnosti konala slavnost Božího Těla, průvody s družičkami a se čtyřmi oltáři. O Vánocích se zpívaly vícehlasné vánoční mše. Konány byly i poutě do Staré Boleslavi.¹⁰¹ Kronika se také zmiňuje o péči o nemocné a konání sbírky pro postižené válkou. Z kroniky vyplývá jistá úcta k zemřelým a zvonění umíráčku. Ve farnosti se udílely svátosti křtu, biřmování a manželství. V mariánských měsících byly konány pobožnosti k úctě Panny Marie.

3.2.3. Lidová zbožnost ve farnosti dnes

V této kapitole se budu věnovat formám lidové zbožnosti, které se vyskytují v dnešní době v kostele sv. Ludmily v obci Chvaly v Horních Počernicích a utváří zdejší společenství. Popis jednotlivých forem lidové zbožnosti bude vycházet z liturgického roku, jak je popsán v kapitole 2.1.

3.2.3.1. Doba adventní

První neděli adventní je ve zdejší farnosti možnost nechat si **adventní věnec** po mši svatě požehnat. Rodiny či jednotlivci si přinesou na mši svatou své adventní věnce (ze svých domovů či z obchodu), které jsou během mše vystaveny u oltáře.

---

⁹⁸ Obec Chvaly je odvozena od slova chvála. Uvádí se také, že se jmenuje po svém představiteli urozeného rodu Chvalovi. „Z latinky psané zakládací fundační listině vyšehradské kapituly je ve vztahu k Chvalům zapsáno: ...Huallah terra ad VI. Arata... (šest popluží ve Chvalech).“ Horní Počernice. Praha : Maroň, 2002, s. 20-21.

⁹⁹ Farnost byla od roku 1695 administrována kněžími Tovaryšstva Ježíšova. *Katalog pražské arcidiecéze*, s. 58.

¹⁰⁰ Srov. PELZBAUEROVÁ, V. *Dějiny částí Prahy jako dějiny farních obvodů*, s. 105.

¹⁰¹ Tato informace je z kronik farností Dolních Počernic a Kyjí. Z rozhovoru s pamětníky víme, že pouť ve Chvalech má 40 letou tradici.

Ve farnosti Chvaly se koná při mši svaté **Mikulášská nadílka**. V průběhu mše navštíví farnost sv. Mikuláš se svými anděly. Naděluje všem malým dětem dárky, zlobivé děti slibují, že se polepší a nebudou zlobit rodiče. Svatého Mikuláše ztvárňuje jeden z farníků, většinou jde o tatínka či dědu, děvčata z farnosti jsou přestrojeni za anděly.

V areálu Chvalské tvrze se první adventní neděli pořádají **Adventní trhy**. Ty jsou podporovány ředitelkou Chvalského zámku, sdružením MUM v Horních Počernicích a především MČ Prahy 20. Na čistotu a hygienu na trzích a na zámku dohlíží návštěva Lucíí, postav z dávných dob. Trhy doprovází bohatý program pro děti, který je každým rokem obměňován. Během celodenního programu se děti mohou zúčastnit komentované prohlídky s ohnivou vílou, kde mají možnost vyzkoušet si některé vánoční tradice. V odpoledních hodinách se koná vánoční tvoření a zdobení pro děti v kočárkárně Chvalského zámku, kde si děti mohou zazpívat i vánoční koledy. Poté je možnost na Chvalském zámku shlédnout výstavu betlémů doprovázenou vyprávěním. Na závěr dne vybírá anděl dětská přání pro Ježíška do připravené schránky, která na konci dne předá Ježíškovi. U vánočního stromu pak zazní písně a vánoční koledy, vrcholem celého dne je rozsvícení vánočního stromku.

Ve zdejší farnosti je zvykem kromě vánoční výzdoby v kostele také **postavení betléma**, kdy si děti ještě před Štědrým dnem mohou prohlédnout betlém s prázdnými jesličkami. Při půlnoční mši svaté je figurka Ježíška uložena do jesliček.

3.2.3.2. Doba vánoční

Již několik let pořádá MČ Prahy 20 Horní Počernice tradiční setkání, konající se převážně o čtvrté adventní neděli, v přírodním divadle zahrady Svěpravické školy. Pod rozsvíceným **vánočním stromkem** zpívají vánoční písně a koledy děti i dospělí. Tato událost se pro většinu obyvatel stala příjemným zakončením adventu. Na tuto událost jsou zváni všichni návštěvníci, nejen obyvatelé městské části Prahy.

Ve farnosti Chvaly se již od roku 2009¹⁰² odehrává **živý Betlém** pod záštitou Městské části Prahy 20. V kočárkárně Chvalského zámku je k vidění tradiční živý obraz Svaté

---

¹⁰² Tato informace pochází od Alexandry Kohoutové, ředitelky Chvalského Zámku. Zpravodaj č. 2/2010, 2/2013.

Rodiny a klanění tří králů, které stvární dobrovolníci z Horních Počernic. Nechybí zde ani živá zvířata, ovečky, beránci, kůzlata i velbloudi. Děti si mohou pohrát se živými zvířátky, případně je nakrmit. Tato událost probíhá za doprovodu vánočních písní a koled ekumenického pěveckého sboru hornopočernických církví. Při této příležitosti mají návštěvníci možnost odnést si domů ve svých lucernách betlémské světlo, které rozdávají hornopočerničtí skauti.

Ve farnosti je možné (na základě domluvy) odnést si domů v lucernách po mši svaté **betlémské světlo** na štědrovečerní stůl, které přinesli do kostela skauti. Betlémské světlo si obyvatelé Horních Počernic mohou odnést také poslední neděli adventní u příležitosti vánočních oslav konaných MČ Prahy 20. V některých rodinách je zvykem u štědrovečerní večeře pronášení **požehnání nad stolem**, hlava rodiny děkuje za dar pokrmu a pokoje, modlí se a **čte se biblický příběh**.

Ve farnosti Chvaly probíhá při mši svaté o svátku Svaté Rodiny **obnova manželských slibů**. Ve farnosti se **31. prosince** koná večerní mše svatá na poděkování za uplynulý rok.

Tříkrálová sbírka má stejně jako v ostatních farnostech dlouhou tradici. Je zahájena požehnáním koledníků místním duchovním P. Rafaelem Marcinem Sulwestrzekem. Skupinky dětí v přestrojení za krále s označenými a zakolkovanými kasičkami s doprovodem dospělých či rodičů taktéž v přestrojení obchází okolní obce, zpívají písně, žehnají domům a jejich vchody označují požehnanou křídou a letopočtem právě začínajícího roku a iniciály svatých mudrců K+M+B u příležitosti konané tříkrálové sbírky. Výtěžek Tříkrálové sbírky je určen zejména pro sociálně potřebné skupiny lidí a také na humanitární pomoc do zahraničí.

Zavírání Vánoc nebo také klanění tří králů je akce pořádaná MČ Prahy 20. Při této příležitosti je v kočárkárně Chvalského zámku možností naposledy shlédnout obraz Svaté Rodiny a příchodu tří králů s Kašparem, Melicharem a Baltazarem, kteří se přijdou poklonit Svaté Rodině – Marii, Josefovi a malému Ježíškovi a přináší narozenému Ježíškovi tradiční dary – zlato, kadilo a myrtu. Rovněž zde nechybí živá zvířátka, k radosti dětí. I zde je možnost přispět na sbírku Tříkrálového koledování a křídový nápis požehnání od tří králů.

Na svátek **uvedení Páně do chrámu**, lidově hromnice, je ve zdejší farnosti zvykem na začátku mše svaté nechat si požehnat svíce, lidově hromničky. Požehnané svíce si po mši svaté lidé odnášejí do svých domovů.

3.2.3.3. Doba postní

Ve farnosti Chvaly se v době postní každý pátek koná tématická **křížová cesta**, a to před zahájením mše svaté. Během postní doby, především o Velkém pátku, se při mši svaté čte **pašijový příběh**, do kterého se zapojují lidé z farnosti. Pašijový příběh má formu dramatu, kdy každá jednotlivá postava čte svou roli. Na Bílou sobotu probíhá ve farnosti **soukromá adorace u hrobu**.

3.2.3.4. Svatý týden

Na **Květnou neděli** probíhá ve farnosti májový průvod s ratolestmi, který se koná před kostelem. Kněz požehná ratolesti, které si lidé přinesli požehnat, ti kteří si ratolesti nepřinesli, mají možnost odnést si již předem nachystané ratolesti.

Velmi pěknou tradicí ve farnosti Chvaly, která se koná na **Zelený čtvrtek**, je památka poslední večeře Páně, které předchází dlouhá příprava farníků. Lidé z farnosti se po mši svaté sejdou ve farním sále, kde proběhne společná večeře nekvašených chlebů s jehněčím či skopovým masem, zelenými bylinami a vínem. Po večeři následuje adorace v kostele. Na Bílou sobotu je možnost, před mší svatou, zúčastnit se soukromé adorace u hrobu.

V Horních Počernicích před příchodem Velikonoc se koná charitativní akce **Počernické kuře**. Výtěžek z celé akce je odeslán na konto celostátní sbírky Pomozte dětem. Organizátoři¹⁰³ akce připravili pro děti různé aktivity, například pletení pomlázek, lanovou lávku, dostihy na chůdách či malování perníčků, skládání hlavolamů a mnoho dalších her, které doprovází žluté kuře s červenobílým záchranným kruhem.

---

¹⁰³ Akci Počernické kuře pořádají: Skautské středisko Horní Počernice, Rodinné centrum MUM, Základní škola Bartlova, Základní škola Stoliňska, Chvalský zámek, Dům dětí a mládeže, Molechet, Salesiánské hnutí mládeže, Kulturní centrum Horní Počernice a přátelé.

3.2.3.5. *Doba velikonoční*

Ve farnosti Chvaly je o první velikonoční neděli zvykem nechat si pokrm požehnat. **Žehnání pokrmu** probíhá po mši svaté. Kromě velikonočního beránka si lidé nechávají požehnat i mazanec, chléb, koření, vejce, maso, sýr a další potraviny, které si odnesou domů. I když byl z počátku tento zvyk praktikovaný poměrně vzácně, velice rychle se ve farnosti ujal.

Ve farnosti Chvaly je o Velikonočním pondělí zvykem velikonoční koledování. Po mši svaté se před kostelem seřadí koledníci s pomlázkami a kdo nepřinesl koledu je pěkně prošvihán. Ve zdejší farnosti není o velikonocích pouze zvykem **velikonoční pomlázka**, ale i **velikonoční polévání vodou** převzaté z polské tradice. Při velikonočním koledování si koledníci mohou vykoledovat bonbony, vajíčka nebo čokoládové sladkosti.

3.2.3.6. *Liturgické mezidobí*

Tradičně je **masopustní průvod** konán městským úřadem. Je zahájen v 13.30 u ZŠ Ratibořická, kde je také možnost zapůjčení masky. Masopustní průvod pokračuje s koňským povozem a s živou hudbou k Úřadu MČ Prahy 20, kde tradičně paní starostka udělí masopustní právo. Odtud se pokračuje na nádvoří zámku na Chvalské tvrzi, kde proběhne soutěž o nejlepší masku. Na nádvoří a v kočárkárně Chvalského zámku se pokračuje v hodování a ochutnávce zabijačkových specialit a koblih. **Popeleční středou** končí masopustní veselí a začíná doba půstu.

Slavnost **Těla a krve Páně** je ve farnosti Chvaly zahájena mší svatou. Dále probíhá v modlitebních skupinkách, výstavem Nejsvětější Svátosti. Farníci zde mohou využít prostor k tiché meditaci, klanění a chválám, zakončené svátostným požehnáním. Podobně probíhá ve farnosti Chvaly slavnost **Nejsvětějšího Srdce Páně**, kdy jsou po mši svaté konány litanie k Nejsvětějšímu Srdci Páně.

3.2.3.7. *Uctívání Svaté Matky Páně*

Lidé ve zdejší farnosti dali podnět k vytvoření další skupinky **živého růžence**, a to ve farnosti Dolní Počernice. Společenství věřících z farnosti Chvaly se pravidelně modlí desátek růžence, který je po měsíci obměňován, účel modlitby si každý určí sám. **Uctívání svaté Matky Páně** se koná převážně v mariánských měsících. Každou neděli po mši svaté následuje **Loretánská litanie**.

3.2.3.8. *Svátky svatých – Kult svatých, Dušičky*

Památka všem zemřelým se koná ve farnosti Chvaly formou pobožnosti na místním hřbitově. Stejně jako v ostatních farnostech je i zde zahájena průvodem na místním hřbitově za zpěvu písní. Lidé zapalují svíce a zdobí hroby svých blízkých věnci. Po krátkých pobožnostech na hřbitově se koná mše svatá v kostele. V této farnosti se **umíráček** nezvoní, jelikož přístup ke zvonům je v havarijním stavu.

3.2.3.9. *Poutní svatyně a poutě*

Pout' do Staré Boleslavi má ve farnosti Chvaly dlouhou tradici. Dříve probíhala pout' i v měsíci květnu, k Panně Marii staroboleslavské, ta se konala i dvakrát do měsíce. Dnes je pout' do Staré Boleslavi konána společně s farností Dolní Počernice. Po příchodu poutníků z Dolních Počernic a okolních obcí je pout' zahájena modlitbou. Poutníci z Horních a Dolních Počernic jedou na kole či putují pěšky do Staré Boleslavi po starých cestách se zastávkou u kříže v Jenštejně, kde proběhne krátká modlitba. Během této cesty je možnost přijmout svátost smíření či společné modlitby a rozjímání, ale především k setkání lidí z farností. Po slavnostní mši zůstávají někteří poutníci na oběd a další program.

Ve farnosti Chvaly se koná Svatoludmilsá pout'¹⁰⁴, při kostele sv. Ludmily, v prostoru Chvalské tvrze¹⁰⁵ s kolotoči, stánky, občerstvením a soutěžemi. Ve 12 hodin je Svatoludmilská pout' zahájena slavnostní mší svatou, po níž pokračuje divadelní

¹⁰⁴ Jestliže slavnost vychází na den v týdnu, je slavena první neděli po slavnosti.

¹⁰⁵ Tato pout' je pořádána MČ Prahy 20.

představení na nádvoří, či komentovaná prohlídka a výstava na Chvalském zámku. U příležitosti **Svatoludmilské pouti** se koná i večerní program pro děti i pro dospělé. Poutě se účastní nejen lidé ze zdejší farnosti a poutníci z jiných farností, ale široká veřejnost.

3.3. Farnost Kyje

Kyje se nacházejí na severovýchodním okraji Prahy a leží v městském obvodu Praha 9 a správním obvodu Praha 14, tedy zahrnují také MČ Dolní Počernice. V současné době má obec Kyje 6 902¹⁰⁶ obyvatel. V oblasti Kyje se nalézá gotický kostel zasvěcený sv. Bartoloměji. K farnosti Kyje patří i oblast nově vzniklého sídliště Černý Most, obě společně spadají pod správu P. Edwarda Walczyka.

Dalo by se říci, že zatímco Kyje tvoří historické jádro farnosti, Černý Most je mladším a rychle se rozvíjícím sídlištním komplexem. V současné době má Černý Most 22 393¹⁰⁷ obyvatel. Ve farnosti Kyje funguje již několik let Farní charita Kyje, která pořádá každoročně různé projekty, odborné přednášky a aktivity pro děti a širokou veřejnost. Farnost Kyje je tvořena převážně rodinami s dětmi. Ve farnosti je podle posledních statistických údajů Arcibiskupství pražského průměrný věk 35 let. Podle posledních statistických údajů z roku 2009 bylo dle návštěvnosti bohoslužeb ve farnosti celkem 199¹⁰⁸ věřících. Ve farnosti je k loňskému roku evidováno celkem 238 věřících.¹⁰⁹

3.3.1. Historie farnosti

Kostel sv. Bartoloměje je románská stavba, kterou nechal pravděpodobně postavit v 1. polovině 12. století biskup Jan I. Svědčí o tom doložený nápis v presbytáři kostela: „Fundator huius ecclesiae Johannes Pragensis episcopus“ („tento kostel založil pražský biskup Jan“). Z kroniky je zřejmé, že během husitských válek nebyla fara

¹⁰⁶ Jedná se o počet obyvatel k 30. 4. 2013, <http://www.praha14.cz/MC/mainmc.php?t=29>.

¹⁰⁷ Jedná se o počet obyvatel k 30. 4. 2013, <http://www.praha14.cz/MC/mainmc.php?t=29>.

¹⁰⁸ Tento údaj pochází ze statistiky Arcibiskupství Pražského.

¹⁰⁹ Tento údaj pochází z farnosti Kyje od duchovního správce P. Edwarda Walczyka.

obsazena až do roku 1570 a farnost v Kyjích zcela zanikla. Nově založena byla v letech 1754 Marií Terezií Annou Felicitas, vévodkyní Savojskou, rozenou kněžnou z Lichtensteina. Mezi zdejším lidem byla známou „osobou lidumilnou a převelikou dobrotitelkou církve svaté“¹¹⁰, která se starala o svá panství. V roce 1786 byla ke Kyjské farnosti připojena farnost Dolní Počernice a následně byl v Dolních Počernicích založen a vysvěcen nový hřbitov.

3.3.2. Lidová zbožnost v minulosti

Z farní Kyjské kroniky víme, že ve velké oblibě byly poutě s procesím do Staré Boleslavi začínající v sobotu ráno mší svatou v kostele sv. Bartoloměje v Kyjích a s návratem ze Staré Boleslavi v neděli k večeru. Z kroniky je zřejmé, že se na poutě choďovalo na svátek Nanebevzetí Panny Marie.

Odpustky Milostivého léta rozšířeného na celý svět, bylo možné získat za velmi snadných podmínek, bohužel se zde o tom kronika více nezmiňuje. Z kroniky je zřejmé, že na svátek Božího Těla byl kostel vyzdoben. Ve zdejším kostele se konal veřejný průvod po vsi Kyje. Ve vsi byly postaveny čtyři oltáře a nazdobeny májkami. Z kroniky je patrné, že se ve zdejší farnosti konala procesí. Dokazuje to koupě nového praporu se Svatou Rodinou.

Velmi často byla ve zdejší farnosti udělena svátost břmování kardinálem gen. Arcibiskupem Lvem Skrbenským. U vchodu do vsi postavila zdejší obec slavobránu, taktěž u vchodu do kostela. Po udělení svátosti břmování následovalo přezkoušení břmovanců. Po slavnostní mši svaté následovala pobožnost za zemřelé, jindy byl vykonán průvod na hřbitov, kde biskup vykonal pobožnosti za zemřelé. Byla zakoupena nová křížová cesta do kostela, stará byla přenesena na farní chodbu.

---

¹¹⁰ Kronika Dolní Počernice.

3.3.3. Lidová zbožnost ve farnosti dnes

V této kapitole se budu věnovat formám lidové zbožnosti, které se během liturgického roku v dnešní době vyskytují v kostele sv. Bartoloměje v Kyjích a utváří zdejší společenství. Popis jednotlivých forem lidové zbožnosti bude vycházet z liturgického roku, jak je popsán v kapitole 2.1.

3.3.3.1. *Doba adventní*

Každým rokem v předvečer první adventní neděle se ve společenském centru Oáza na Černém Mostě koná tradiční pletení adventních věnců. Nejde jen o společenské setkání farníků, ale i všech místních obyvatel, kteří se chtějí do této činnosti zapojit. Lidé si své výtvary mohou donést domů. Následující den si je v kostele u sv. Bartoloměje v Kyjích nebo ve společenském centru Oáza mohou nechat požehnat. Ve farnosti Kyje mají **adventní věnce** speciální místo na stolečku u křtitelnice, kde jsou v průběhu mše svaté požehnány.

V této farnosti se Mikulášská nadílka koná na faře. Při této příležitosti jeden z tatínků v přestrojení za **sv. Mikuláše** spolu s děvčaty z farnosti, které jsou přestrojeny za anděly a čerty, navštíví místní faru a nadělí malým i velkým dárky. Na faře se Mikuláš různě ptá dětí, co umí a zda jsou hodné. Děti recitují básničky, zpívají koledy nebo říkají naučené modlitby. Zlobivé děti slibují, že se polepší.

Ve farnosti Kyje jsou tradičně během adventní doby konány **Roráty k oslavě Panny Marie**, a to každou adventní sobotu ráno od 7 hodin u kostela sv. Bartoloměje. Při mši se zpívají staročeské zpěvy, po mši svaté je pro účastníky rorát snídaně na faře, kterou jim připraví otec Edward Walczyk.

3.3.3.2. *Doba vánoční*

Ve farnosti Kyje se již několik let odehrává v polích pod Černým Mostem **živý Betlém**, začínající putováním pastýřů s oslíky a ovce, jimž se zjevil anděl a zvěstoval jim radostnou zvěst o narození Ježíše. Příběh putování má několik zastavení, při nichž

se hraje scénka a zpívají se koledy. Konec putování vede pastýře do kempu, kde je postavena chýše s jesličkami a zde je možné vidět celý obraz Svaté Rodiny s narozeným Ježíškem. Po příchodu pastýřů přicházejí i tři králové, aby se Ježíškovi také poklonili, a nesou mu dary, zlato, kadidlo a myrtu. Na tento výjev Svaté Rodiny, klanění tří králů, andělů a pastýřů, kteří radostně vytrubují a zpívají koledy, se chodí dívat lidé z celého okolí, kteří doprovázejí pastýře při jejich putování krajinou, velkou radost mají především děti. Přípravy a znázornění jednotlivých postav živého Betlému se účastní dospělí i děti z Kyjí, Černého Mostu i blízkého okolí.

Ve farnosti Kyje si po mši svaté někteří farníci odnáší v lucernách domů **betlémské světlo** na štědrovečerní stůl, které na Štědrý den přinesou do kostela při odpolední mši svaté skauti. Při odpolední a půlnoční Rybově mši je kostel zaplněn i lidmi, kteří do kostela běžně nechodí. V jednotlivých rodinách se **zvyk požehnání nad stolem** liší, hlava rodiny **děkuje za dar pokrmu** a pokoje, v jiných rodinách se modlí krátkou **modlitbu** nebo se čte **vánoční příběh** o narození Ježíše.

Na svátek sv. Štěpán se po mši svaté koná na faře v Kyjích farní **Svatoštěpánské koledování**. Lidé z farnosti přinesou vánoční cukroví a jiné pokrmy, během dne se zpívají vánoční koledy a hrají se různé hry. Ve farnosti Kyje probíhá při mši svaté o svátku Svaté Rodiny **obnova manželských slibů a žehnání rodinám**.

Ve farnosti Kyje se **31. prosince** koná večerní mše svatá na poděkování za uplynulý rok. Po mši svaté následuje adorace k Nejsvětější Svátosti. O půlnoci se zvoní na věži kostela, tímto se oslavuje starý rok a vítá se Nový rok.

Tříkrálová sbírka probíhá stejně jako u předchozích farností. Kněz udělí Tříkrálovým koledníkům požehnání. Koledníci v přestrojení za krále s hudebními nástroji a označenými kasičkami koledují v blízkém okolí i v centru Prahy a zpívají koledy. Požehnanou křídou se na vchody domů označuje letopočet právě začínajícího roku a iniciály svatých mudrců K+M+B. Tuto činnost ve farnosti organizuje farní charita Kyje.

Ve farnosti Kyje o svátku uvedení Páně do chrámu je zvykem na začátku mše svaté nechat si **požehnat svíce**, lidově hromničky, které si lidé po mši svaté mohou odnést domů.

3.3.3.3. Doba postní

Ve farnosti Kyje probíhá během postní doby pobožnost **Křížové cesty**, a to každý pátek po mši svaté a v neděli před zahájením mše svaté. Během této doby se čte **pašijový příběh**, do kterého se zapojují lidé z farnosti. Na Bílou sobotu probíhá od 7 do 12 hodin **soukromá adorace u hrobu**.

3.3.3.4. Svatý týden

V průběhu Svatého týdne jsou ve farnosti konány různé pobožnosti. Kromě **křížové cesty** a modlitby bolestného růžence se lidé z farnosti připravují na zpěv **pašijového příběhu** převážně o Velkém pátku, jednotlivé postavy zpívají své role pašijového příběhu. Od Zeleného čtvrtku do začátku vigilie Bílé soboty je v kostele po obřadech možnost krátké společné adorace či později soukromé adorace u hrobu.

Na **Květnou neděli** se ve farnosti Kyje koná před zahájením mše svaté křížová cesta. Mše svatá je pak zahájena před kostelem u kříže, kde jsou požehnány ratolesti, které si lidé přinesli. Poté se v průvodu vrací lid zpět do kostela, kde pokračuje mše, při níž je zpíván pašijový příběh místo evangelia. Po ukončení mše svaté mládež z farnosti připravuje průběh křížové cesty a jednotlivá zastavení. V odpoledních hodinách se ve farnosti Kyje koná velká křížová cesta, kterou vede mládež ze zdejší farnosti. Mládež vychází od kyjského kostela a pokračuje směrem k Hostavicím.

Ve farnosti Kyje probíhá na **Zelený čtvrtek** křížová cesta před zahájením mše svaté a zpívá se pašijový příběh. Po mši následuje adorace v Getsemanské zahradě. Novinkou ve farnosti Kyje letos je jen pro mládež **památka na poslední večeři Páně**, která probíhá na faře ve farním sále v Kyjích formou nekvašených chlebů, pečeného jehněčího s bylinami a vínem.

Na **Velký pátek** se koná ve farnosti pobožnost křížové cesty doprovázející různá zamyšlení, také pobožnosti k uctění kříže a adorace u hrobu.

Ve farnosti Kyje je na Bílou sobotu ráno zvykem **žehnání pokrmu**. Kromě velikonočního beránka či mazance si lidé nechávají požehnat také chléb, maso, sýr či různé koření a další potraviny, které jsou po mši svaté požehnány. V ranních hodinách je také možnost zúčastnit se adorace u Božího hrobu. Večer na Bílou sobotu pokračují obřady sobotní vigilie. Po mši následuje agapé na faře, před zahájením hostiny kněz požehná pokrm a víno, jež lidé přinesli.

V této farnosti funguje Farní charita Kyje, která pořádá každoročně různé aktivity pro děti jako je například tradiční velikonoční tvořivá dílna, na níž se podílí nejen děti, ale i dospělí a je určena k charitativnímu prodeji.

3.3.3.5. Doba velikonoční

Na velikonoční pondělí je zvykem ve farnosti Kyje kromě **velikonoční pomlázky** také velikonoční polévání vodou převzaté z polské tradice, které se ve zdejší farnosti ujalo. Po mši svaté koledují malí i velcí koledníci se svými pomlážkami před kostelem a jsou děvčaty, maminkami i babičkami odměněni bonbony, vajíčky nebo čokoládovými sladkostmi.

Ve farnosti Kyje se koná o **svátku Božího milosrdenství** průvod od kostela sv. Bartoloměje na kopeček Božího milosrdenství¹¹¹ na Černém Mostě. Program je zahájen úvodem do historie svátku, následuje koruna k Božímu Milosrdenství, dále pokračuje připravený program pro děti a dospělé. Před večerní mší svatou je pod širým nebem na kopečku Božího milosrdenství možné poslechnout si koncert chrámového sboru. Po ukončení mše probíhá na stejném místě agapé. V současné době probíhá diskuze o záměrech zamýšlené stavby kostela na Černém Mostě.

Ve farnosti Kyje se koná na **Slavnost seslání Ducha svatého** první svaté přímání. Při této události přistoupilo v roce 2012 ke svátosti přijímání 5 dětí, jež se také samy zapojily čtením přímlov a Písma svatého. Na konci mše svaté poděkují děti i rodiče

---

¹¹¹ Kopeček Božího milosrdenství na Černém Mostě je místem, kde má být postaven nový kostel.

P. Edwardovi. Slavnost je završena průvodem na farní zahradu k soše Panny Marie, kde k ní děti položí květiny. Při této slavnosti nechybí v kostele květinová výzdoba a zpěvy farního sboru.

3.3.3.6. Liturgické mezidobí

Ve farnosti Kyje se již několik let koná před začátkem postní doby **Masopustní karneval**¹¹² pro děti i dospělé na faře v Kyjích. Dětský karneval je zahájen v odpoledních hodinách, soutěží se v několika disciplínách jako je zpěv či recitace a nejlepší maska. V závěru programu je vyhodnocení soutěže o nejlepší masku. Od 20 hodin je pak zahájen karnevalový večer pro dospělé. V programu nechybí ani soutěže a tombola.

Na svátek **Těla a krve Páně** je kostel ve farnosti Kyje bohatě ozdoben květy, také kolem kostela, který obklopuje zeď, jsou připraveny tři oltáře s kříži. Slavnost Božího Těla je zahájena slavnostní mší svatou v kostele, po závěrečných modlitbách přijímá P. Edward pluvíál a po krátké modlitbě před Nejsvětější svátostí vychází z kostela v průvodu ven k prvnímu oltáři za zpěvu písní. U každého oltáře následuje krátká pobožnost, již doprovází modlitba, úcta Tělu Páně a zpěv písní. Průvod je zakončen u čtvrtého oltáře v kostele. Následují přímluvy a požehnání. Po mši svaté je možnost eucharistické adorace.

3.3.3.7. Uctívání svaté Matky Páně

Ve farnosti Kyje se konají pobožnosti k uctění Panny Marie. Před každou mší svatou probíhá **modlitba růžence**, která je tvořena společenstvím farníků. V mariánských měsících probíhají **litanie k Panně Marii** po každé mši svaté.

3.3.3.8. Svátky svatých – Kult svatých, Dušičky

Ve farnosti Kyje je před mší svatou slavnostní bohoslužba **vzpomínky všech zemřelých** na Kyjském hřbitově. Věřící zapalují svíce na hrobech zemřelých, konají na

---

¹¹² Program pořádá Farní charita Kyje.

hřbitově průvody a přímluvné modlitby, věřící mají možnost získání plnomocných odpustků za zemřelé.

3.3.3.9. Poutní svatyně a poutě

Každým rokem se ve farnosti Kyje u kostela sv. Bartoloměje koná Národní svatováclavská pěší **pout' do Staré Boleslavi**, které se účastní poutníci z Kyjí, Černého Mostu a blízkých městských částí také s poutníky z kunratického Arcidiecézního centra po mládež Nazaret, či poutníky z vinohradské farnosti u kostela Nejsvětějšího Srdce Páně, sestrami boromejkami a dalšími. Po krátké modlitbě v kostele se za doprovodu policie putuje pěšky v čele s neseným křížem a korouhvemi po hlavní cestě přes Jenštejn, kde je krátká přestávka na odpočinek a nabírání dalších poutníků z různých farností. Po krátké modlitbě u kříže se pokračuje v pouti. V průběhu poutě probíhá rozjímání nad krátkým čtením proložené modlitbami, zpěvem písní, dle domluvy s otcem Edvardem je možné přijmout i svátost smíření. Po slavnostní mši zůstávají někteří poutníci na další program a oběd.

Slavnostní **poutí u sv. Bartoloměje** ožívá ve farnosti Kyje celé společenství, začíná živým růžencem, pokračuje zpívanými nešporami v latině, po nichž následuje mše svatá. Po mši se pokračuje na faře společným sdílením, agapé, přímluvnými modlitbami a na farní zahradě se pokračuje zpěvem poutních písní, dobrým jídlem připraveným zdejšími farníky.

Ve farnosti Kyje se koná také několikrát do roka **farní pout'**. Lidé z farnosti navštěvují společně poutní místa v České republice i mimo ni. Pout' je zahájena modlitbou (na faře nebo v kostele), během cesty poslouchají farníci vyprávění o historii poutního místa. V autobuse mohou poutníci využít ticho k modlitbě či rozjímání. Před zahájením mše, jestliže je to časově možné, mohou poutníci využít svátost smíření v kapli či kostele poutního místa. Po slavnostní mši svaté se posilní obědem a následuje společná prohlídka poutního místa, poté mají poutníci čas se projít, odpočinout si či využít čas k modlitbě. Na konci pouti pobíhá modlitba a díkůvzdání za zdar poutí. Farní pout' je ve farnosti velmi oblíbená.

4. Srovnání lidové zbožnosti v jednotlivých farnostech

V této kapitole se budu zabývat srovnáním jednotlivých forem lidové zbožnosti, které se ve farnostech vyskytovaly a stále vyskytují, podle jednotlivých období liturgického roku.

4.1. Doba adventní

Kroniky farností neuvádí žádné formy zbožnosti, které se ve farnostech v době adventní konaly, ale dnes ve všech farnostech probíhá stejně *žehnání adventního věnce a podobně i svátek svatého Mikuláše*. Farnost Chvaly se od ostatních farností liší zvykem *Adventních trhů*, které se jinde nevyskytují. Trhy jsou podporovány MČ Prahy 20 a spolky v Horních Počernicích. Ve farnostech Chvaly a Kyje probíhají adventní zpěvy *Rorát*, které se ve farnosti Dolní Počernice nevyskytují.

4.2. Doba vánoční

Z Pamětní knihy mariánské družiny a farní kroniky Chvaly a Dolní Počernice jsem zjistila, že před osmdesáti lety byla ve farnosti Dolní Počernice konána vánoční nadílka pro děti z farnosti. Ve farnosti Chvaly se konala vícehlasná vánoční mše. Tato forma zanikla, ale po roce 1989 se znovu obnovila a postupně se rozvinula. Dnes se ve farnosti můžeme setkat s chrámovým sborem či dětským sborem Boží nadělení.

Ve farnostech se vyskytují nové formy, které začaly postupně vznikat po roce 1989 a které se v místním prostředí uchytily. Dnes probíhá stejně ve všech farnostech rozdávání *Betlémského světla*, *Tříkrálové koledování*, *žehnání hromniček*, *obnova manželských slibů*, *žehnání rodin a děkovná mše sv.* konaná 31. prosince. Podobně ve všech farnostech probíhá *živý betlém*, ve Chvalech a v Dolních Počernicích *pořádá živý betlém a rozsvěcování vánočního stromu* příslušná MČ Prahy. Jednou z forem lidové zbožnosti vyskytující se pouze ve farnosti Chvaly je žehnání vína o svátku svatého Jana.

Novou tradicí ve farnosti Chvaly je *zavírání Vánoc*, kterou pořádá MČ Prahy 14. Naopak *zdobení vánočního stroměčku dětmi při mši svaté* je pouze ve farnosti Dolní Počernice. Farnost Kyje se od ostatních farností liší zvykem *Svatoštěpánského koledování*. Jisté zvyky jako jsou *žehnání nad stolem, děkování Ježíškovi* nebo *četba vánočního příběhu* probíhají v rodinách všech farností individuálně.

4.3. Postní doba

Z kronik farností Kyje a Dolní Počernice je patrné, že se již v minulosti konala pobožnost křížové cesty, tato forma se zachovala ve všech farnostech. Zajímavá je především farnost Kyje, která v dnešní době koná v období svatého týdne křížovou cestu po návsi. Mezi shodné formy zbožnosti, které se dnes ve farnostech vyskytují, bychom mohli uvést *žehnání ratolestí a uctění sv. Kříže*. Novým prvkem ve farnostech jsou *pašijové hry*, které umožňují setkání s obsahem víry mezi křesťany i nevěřícími. Podobně ve všech farnostech probíhá *adorace u Božího hrobu* a ve farnosti Kyje je možnost i *krátké společné adorace* na konci mše svaté. Farnost Dolní Počernice se od ostatních farností liší *tradicí májového průvodu s ratolestmi* a také *tradicí vynášení smrti* pořádanou MČ Prahy 9. Pouze ve Chvalech se koná charitativní akce *Počernické kuře*, na níž se podílí farnost, MČ Prahy 20 a různé spolky v Horních Počernicích. Před sedmi lety vznikla ve farnosti Chvaly, a nyní prvním rokem se vyskytuje i ve farnosti Kyje, *památka poslední večeře Páně*, která se ve farnosti Dolní Počernice nevyskytuje.

4.4. Velikonoční doba

Dostupné prameny neuvádějí, zda se v době velikonoční vyskytovaly současné formy lidové zbožnosti ve farnostech před rokem 1989. Formy lidové zbožnosti, které se dnes ve farnostech vyskytují, probíhají ve všech farnostech podobně, například *velikonoční koledování, malování vajíčků a žehnání pokrmů*. Ve farnosti Chvaly a Kyje je *kromě velikonoční pomlázky také velikonoční polévání vodou*, které se ve farnosti Dolní Počernice nevyskytuje.

4.5. Liturgické mezidobí

Z farních kronik jsme se dozvěděli, že ve všech farnostech byly v minulosti konány pobožnosti k Nejsvětějšímu Srdci Páně, tato forma zbožnosti se v žádné z vybraných farností nedochovala. Také se nedochovaly průvody Nejsvětější svátosti oltářní, ale dochoval se *výstav Nejsvětější svátosti*, který probíhá ve všech farnostech stejně. Podobně probíhala před rokem 1989 ve farnosti Kyje a Chvaly forma pobožnosti Božího těla, při níž byly konány průvody Božího těla po vsi. Tato pobožnost se dochovala jen ve farnosti Kyje.

Kromě těchto forem vznikly ve farnostech nové formy zbožnosti, které umožňují setkání pospolitosti a vytváří spolupráci jednotlivých farností s příslušnou MČ a různými veřejnými spolky v souvislosti se slavenými svátky. Zde se například od ostatních farností liší farnost Kyje, a to konáním *farního karnevalu* pro děti, pořádaným farní charitou, také *poutí Božího Milosrdenství* a Staročeským Jarmarkem, který pořádá farní charita a farnost Kyje za podpory MČ Prahy 14. Tyto formy se v ostatních farnostech nevyskytují. Naopak konání *masopustního průvodu* je pouze v Dolních Počernicích a Chvalech, protože je pořádán příslušnou MČ Prahy. Naproti tomu se farnost Dolní Počernice od ostatních farností liší zvykem *slavení narození dítěte*, podobná forma se vyskytuje ve farnosti Chvaly, kde *slaví narození dítěte až při křtu*. Pamětní kniha paní a dívek z Dolních Počernic se zmiňuje také o zvyku *zvonění umíráčku* ve farnosti Dolní Počernice, tato forma se dochovala dodnes. Ve farnosti Chvaly se tato forma zbožnosti konala před rokem 1989, ale zanikla a již se neobnovila. Ve farnosti Kyje zvonění umíráčku není zvykem.

4.6. Uctívání sv. Matky Páně

Z kronik farností a pamětní knihy mariánské družiny je patrné, že se ve všech farnostech konaly stejně *májové pobožnosti k Panně Marii*, například *litanie a modlitba růžence*, tyto formy se dodnes dochovaly. *Pout' do Staré Boleslavi* původně konaná v měsíci květnu se konala pravidelně ve farnosti Chvaly. Kromě těchto forem vznikly i nové formy zbožnosti, mezi nimi bychom mohli uvést například *modlitbu živého*

růžence, která probíhá ve všech farnostech stejně. Ve farnosti Dolní Počernice vznikla před pěti lety nová forma zbožnosti v podobě úcty k *putovní ikoně*, která se v ostatních farnostech nevyskytuje.

4.7. Dušičky a Svátek Svatých

Lidový zvyk *dušiček* byl a je stále aktuální formou lidové zbožnosti. Tato pobožnost probíhá stejně ve všech farnostech, jedná se o formu, která se dochovala a nezanikla ani v období komunismu. V pamětní knize mariánské družiny je patrné, že se ve farnosti konaly například *průvody* či *pobožnosti k sv. Janu Nepomuckému, sv. Aloisovi* či *ranní pobožnosti ke sv. Václavu* v měsíci září. Dnes se již ve farnostech nekonají průvody, ale pobožnosti a úcta ke svatým je stále živá ve všech farnostech.

4.8. Poutní svatyně a poutě

Z kronik farností a pamětní knihy mariánské družiny je patrné, že se ve všech farnostech konaly *poutě na Svatou Horu a do Staré Boleslavi*, které se dochovaly dodnes. Tradiční pout' do Staré Boleslavi probíhá ve všech farnostech, ale podobně probíhá pout' ve farnosti Chvaly a Dolní Počernice, protože je více rodinná a putuje se po staré cestě. Ve farnosti Kyje se *pout' do Staré Boleslavi koná s korouhvemi*, je honosnější a účastní se jí více farností. Pout' ve farnosti Kyje probíhá za podpory farní charity či městské policie. Podobné jsou ve farnostech *farní poutě a poutě svatých* při kostele farnosti, jež jsou doprovázeny bohatým programem, součástí je také agapé, ale pouze ve farnosti Chvaly je Svatoludmilská pout' podporována MČ Prahy 20 a správou Chvalského zámku. Velmi zajímavá je v tomto ohledu spolupráce farnosti s různými spolky a MČ Prahy.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila zmapovat různé formy lidové zbožnosti, které se ve vybraných třech farnostech vyskytují, a dále mě zajímalo, jak přispívají duchovnímu životu ve farnostech a jakým způsobem je přijímá obecná pospolitost. Dalším cílem mé práce bylo zjistit, jaké formy se ve farnostech vyskytují, které zanikly a které nově vznikly, a jaká je v tomto směru spolupráce jednotlivých farností s Městským úřadem a veřejnými spolky, které se ve farnostech vyskytují.

Výzkum ukázal, že se dají v pramenech nalézt formy zbožnosti, které ve farnostech zanikly a již se ve farnostech nevyskytují, například pobožnosti k Nejsvětějšímu Srdci Páně, průvody Nejsvětější svátosti oltářní, odpustkové průvody Milostivého léta a průvody Božího těla. Tyto pobožnosti byly ve své době důležité, ale dlouhodobě se ve farnosti neudržely, zřejmě proto, že v době komunismu byly zakázané.

Zajímavé je, že ve farnosti Kyje se dochovala forma pobožností a průvodů Božího těla. Možná právě proto, že původně ke kostelu patřil hřbitov, který obklopuje kostel a který byl od okolí oddělen zdí, tudíž v době komunismu byl prostor okolo kostela izolován od městského prostředí a pobožnosti Božího těla tam mohly nerušeně probíhat.

Tradiční formy zbožnosti se vyskytovaly ve farnostech před rokem 1989, a dnes z těchto forem lidové zbožnosti přežily ve všech farnostech například žehnání ratolestí, žehnání hromniček, májové pobožnosti, pobožnosti ke sv. Václavu nebo památka dušiček, převážně pak poutě do Staré Boleslavi, které se konají již několik let. Tyto formy zbožnosti se vyskytují ve všech farnostech a dochovaly se možná právě proto, že se zde spojuje dávná tradice, která je ve farnosti živá a umožňuje lidem setkání obsahu víry s běžným prostředím.

Naopak se vedle těchto starých forem lidové zbožnosti ve farnostech objevují nové formy zbožnosti, jimiž jsou například žehnání adventního věnce, pašijové hry, žehnání pokrmu, srozumitelnou formou lidové zbožnosti jsou např. pořádání živého betlému, zvyk rozdávání Betlémského světla či společné rozsvěcování vánočního stromku.

Zajímavé je, že tyto formy umožňují setkání pospolitosti a jsou srozumitelné i pro širokou veřejnost, která se jich účastní.

Některé formy lidové zbožnosti (například živý betlém) lze nalézt ve všech farnostech, které jsem zkoumala. Můžeme však nalézt i nové formy zbožnosti, které jsou specifické pouze pro určité farnosti, například putovní ikona, která se nachází pouze ve farnosti Dolní Počernice.

Mohli bychom říci, že formy zbožnosti, které se ve farnostech dochovaly, měly v sobě dostatečnou kapacitu být mostem mezi naším běžným životem občanské společnosti a duchovním světem víry. S těmito formami souvisí i řada symbolů, například hořící svíce, jesličky, vánoční stromek či živý betlém. Do této tradice se nadchnou a zapojí i děti ve škole a na tuto událost se přijdou podívat i nevěřící lidé.

Naproti tomu mariánská družina paní a dívek, založená roku 1920 ve farnosti Dolní Počernice, byla specifická svým programem a pravidelným scházením členů. Tato skupina však během let zanikla, zřejmě proto, že její členové vymřeli a nepředali nic specifického, na co by se dalo dnes navázat. Na jejich místo vstoupilo modlitební společenství rodin.

Můžeme říci, že velmi dobře funguje spolupráce farností s různými spolky, příslušnou MČ Prahy a charitou v Kyjích (například Svatoludmilská pouť ve farnosti Chvaly). Velmi dobrá je vzájemná spolupráce lidí z farností a jejich aktivní účast ve farnosti.

Nové formy zbožnosti posilují ve farnostech nejen duchovní život lidí z farnosti, ale některých slavností se účastní i široká veřejnost a navštěvují je lidé nejen z příslušné městské části. Vzhledem ke svému lidovému charakteru jsou tyto formy srozumitelné a přístupné i pro nevěřící (například živý betlém, zavírání Vánoc, Betlémské světlo či rozsvěcování vánočního stromku s dětmi). Mohli bychom říci, že formy lidové zbožnosti jsou ve farnostech přínosem a v souladu s posláním církve, jelikož dokáží oslovit více lidí a jsou srozumitelné.

Seznam použitých zkratek

- 2VK - Druhý vatikánský koncil
- SC - Sacrosanctum Concilium, Konstituce II. vatikánského koncilu o posvátné liturgii
- KBS - Kongregace pro bohoslužbu a svátosti
- KKC - Katechismus katolické církve
- EN - Evangelii nuntiandi, apoštolská exhortace o hlásání evangelia

Seznam literatury

- ADAM, Adolf. *Liturgický rok: historický vývoj a současná praxe*, Praha: Vyšehrad, 1998.
- ANTES, Hubert. *Chvaly 1088-1988 : 900 let*. Chvaly: MNV, 1988.
- BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2008.
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona včetně deuterokanonických knih. Český ekumenický překlad*. Praha: ČBS, 1995.
- BOHÁČ, Zdeněk. *Poutní místa v Čechách*. Praha: Nakladatelství Debora, 1995.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- FROLEC, Václav. *Vánoce v české kultuře*. Praha: Vyšehrad, 1989.
- Katalog pražské arcidiecéze. Neměnná část, Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii: směrnice a zásady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- KOUTECKÁ, Helena. *Stručný místopis mariánské úcty v Čechách a na Moravě*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1999.
- KRPCOVÁ, Margareta. *Vznik, růst a působení křesťanských společenství na sídlišti Černý Most v Praze 14*. Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007.
- NEŠPOR, Zdeněk. *Náboženství na prahu nové doby. Česká lidová zbožnost 18. a 19. století*. Ústí nad Labem: Albis international, 2006.
- ODEHNAL, F. *Poutní místa v Čechách*. Praha: Debora, 1995.
- OHLER, N. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad, 2002.
- Pavel VI., *Evangelii nuntiandi: apoštolská exhortace o hlásání evangelia z 8. prosince 1975*. Praha: ZVON, 1990.
- PELZBAUEROVÁ, Věra. *Dějiny částí Prahy jako dějiny farních obvodů*. 1. vydání. Praha: Volvox Globator, 2008.
- PODLAHA, A. - ŠITTLER Ed., *Soupis památek Historických a uměleckých v království Českém*. Praha: Nakl. Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1901.

ROYT, J. *Lidová zbožnost ve Východních Čechách a v Kladsku*. Náchod: Státní galerie výtvarného umění v Náchodě, 1997.

ROYT, Jan. *Poutě do staré Boleslavi*, katalog výstavy, 1995.

SCHAUBER, V - SCHINDLER, H. M. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.

SPĚVÁČEK, Jiří. *Středověká zbožnost, její formy a společenské funkce. K dvojí tváři základní složky středověkých mentalit*. Muzejní a vlastivědná práce, III, 1996.

ŠKODA, Eduard. *Pražské svatyně*. 1. vydání. Praha: Nakl. Libri, 2002.

Horní Počernice. Praha: Maroli, 2002.

VACLÍK, Vladimír. *Lidové betlémy v Čechách a na Moravě*. Praha: Vyšehrad, 1987.

VONDRUŠKOVÁ, Alena. – VONDRUŠKA Vlastimil. *Tradice lidové tvorby, Lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Nakladatelství Artia, 1988.

VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje*, 2. vydání. České Budějovice: Dona, 2005.

Všeobecné pokyny k Římskému misálu, in: Český misál 1983, 2002.

<<http://tisk.cirkev.cz/res/data/004/000508.pdf>>

Kroniky a další zdroje k farnostem:

Měsíčník farnosti Dolní Počernice

Měsíčník farnosti Chvaly

Měsíčník farnosti Kyje

Pamětní kniha mariánské družiny Dolní Počernice z roku 1939

Kronika farnosti Dolní Počernice

Kronika farnosti Kyje

Kronika farnosti Chvaly

Zápis o schůzích a činnosti Dívčího odboru, sdružení katolické mládeže v Dolních Počernicích z roku 1935

Internetové odkazy:

<http://alimdul.signalny.cz/>

<http://www.czech.cz/cz/66825-lidove-zvyky>

<http://www.farnost-dolni-pocernice.cz/>

<http://www.farnostkyje.cz/wp/>

<http://www.fatym.com/view.php?cislocclanku=2010120100>

<http://www.chvaly.farnost.cz/>

http://web.katolik.cz/feeling/6_2.htm

<http://www.katyd.cz/clanky/odkud-se-vzal-adventni-venec.html>

<http://www.pastorace.cz/Tematicke-texty/Adventni-venec.html>

<http://www.pocernice.cz/>

<http://www.praha-dolnipocernice.cz/>

<http://www.praha14.cz/>

<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2005-5/Harmonizace-lidove-religiozity-a-iturgie.html>

Přílohy

Ukázky pramenů.

Certifikát z poutě Santiago de Compostela z farnosti Chvaly.

Sdružení katolických kněží - osvobozených politických vězňů při SOPVP - pořádá

v neděli 17. srpna 1947 pod záštitou předsednictva SOPVP

NÁRODNÍ POUT

všech osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech nacismu k ostatkům sv. Vojtěcha a k Panně Marii
do Staré Boleslavi.

POŘAD :

O 9:45 hod. přivítání J. E. br. Dra Josefa Berana, arcibiskupa pražského, (před kostelem sv. Václava, kde v ten den budou ostatky sv. Vojtěcha). Mše sv. za všechny umučené a popravené, kterou slouží **J. E. br. Dr. JOSEF BERAN.**

Po mši sv. odchod na náměstí ve St. Boleslavi, přehlídka čestné roty, vztyčení st. vlajky.

Zahájení slavnosti br. Fr. Štverákem, arcib. vikářem a členem předsednictva SOPVP.

Projev předsedy MNV.

Projev J. E. br. Dra Josefa Berana, arcibiskupa Pražského a primasa českého.

Projev náčelníka hl. štábu arm. gen. Bočka.

Projev předsedy SOPVP a předsedy ZNV br. L. Koptivy.

Projev mjra gen. št. br. K. Radosty, předsedy voj. odboru SOPVP při MNO.

Připnutí stuhy na prapor SOPVP J. E. br. Drem J. Beranem.

Odevzdání Válečných křížů in Memoriam pozůstalým po umučených kněžích.

Dekorace kněží - osvob. pol. vězňů čsl. řády.

Státní hymny (vojenská hudba z Prahy).

Odpoledne: O 3. hod. odp. kázání v chrámu P. Marie, které pronese br. Josef Beneš, prof. z Turnova, uctění Palladia, sv. požehn.

Lidě český! Přijď se hromadně poklonit světlé památce sv. Vojtěcha, sv. Václava a světlé památce těch, kdož dali svůj život za svobodu národa.

Bližší informace podá farní úřad, denní tisk i rozhlas.

Reklamacce na adresu: Štverák, vikář, Horní Počernice II. 27.

Ledvína, Kostelec

Leták z **Kroniky Chvaly**, povánka na Národní pout' do St. Boleslavi z roku 1947 pořádaná duchovním správcem P. Františkem Štverákem.

DOLNO- POČERNICKÝ Lístek

Úvodník

Milí famíci, mládí a děti,

skončily prázdniny a začíná nám všem každodenní život. Možná si řeknete, že je to nuda. Může to být, pokud drahocenný čas, který mám k dispozici, promámim. Ale pokud se budu snažit během deseti měsíců do dalších prázdnin vše dělat pro lásku k Bohu, k bližním a sobě, tak se každodenní život může proměnit v něco nádherného a dobrodružného. A tuto možnost máme všichni ve svých rukou. Každá chvílka se tak může pro mne (a samozřejmě každého z nás) stát drahocenným pokladem, ať už zrovna pracuji, studuji, navštěvuji různé kroužky nebo jen odpočívám. Všem tedy žehnám do dobrodružství každého dne, kdy mohu proměňovat svým postojem svět kolem mne.

Otec Pavel Č.

Farní pouť do Končin u Litomyšle

Dne 21. května 2011 se uskutečnila farní pouť do Končin u Litomyšle. Na putování se vydalo něco málo přes 30 poutníků, 3 děti a jeden pes.

Končiny u Litomyšle jsou v současnosti poměrně neznámým a spíše zapomenutým poutním místem. Zdejší kaple Panny Marie Lurdské byla postavena v roce 1886 v souvislosti s pověstmi o léčivých účincích nedalekého pramene. Kaple byla od svého vzniku až do období 1. republiky oblíbeným poutním místem. V jejím okolí se rovněž nachází křížová cesta.

V Končinách u kaple již na nás čekal náš bývalý administrátor P. Pavel Hertl a také několik famíků z Končin. V kapli jsme se pomodlili růžencem a zúčastnili se mše svaté, kterou sloužili oba P. Pavlové. Naše Sárinka se tedy spíše věnovala zdejšími pavoukům, které jsme v kapli vyrušili z jejich klidu. Poté jsme se občerstvili z již zmíněné zdejší zázračné studánky. Jde o studánku v podobě stojaté vody, takže někteří z nás ochutnávali vodu s lehkou nedůvěrou, ale prý se ve studánce nachází i žáby, takže jde jistě o vodu čistou.

Měsíčník z farnosti Nanebevzetí Panny Marie v Dolních Počernicích.

Chvalská cesta...

list farníků od sv. Ludmily na Chvalech

Milí farníci,

na první neděli adventu 2011 se Vám dostává do rukou další číslo *Chvalské cesty*. Před námi je měsíc přípravy na příchod Spasitele. Adventní čas má hlubokou duchovní tradici. Naši předkové nám zanechali dostatečné svědectví o tom, jak prožívat adventní dobu. Příroda na prahu zimy jakoby nám sama chtěla pomáhat ke ztišení a zamyšlení. Člověk si znovu může připomenout, že je nedokonalý a bez Boží pomoci ztracený. Je to důvod k novému

navazování spojení, zvláště, bylo-li přerušené. Jako celník Zacheus si uvědomujeme: Ježíš je blízko, nesmíme se s ním minout. Půjdeme mu naproti? Je třeba připravit cestu Pánu. Do našeho srdce můžeme připravit tuto cestu jen my sami. Snad můžeme přibrzdit rychlost našich vozů do té míry, že nepřehlédneme to, co jindy nevidíme. Třeba zjistíme, že žít úžasnou rychlostí postrádá smysl. Před sebou stejně neutěčíme. Sebe sama pravdivě objevíme, když si na sebe počkáme. Našemu Pánu konečně umožníme, aby nás objal, aby nám požehnal. Advent je doba vítaná a potřebná.

Přeji Vám požehnaný advent a zároveň na začátku nového církevního roku, dovolujeme si Vám představit aktivity naší farnosti, do kterých se můžete taky zapojit. Jsou to „cesty“, na kterých můžeme vycházet vstříc k ostatním skrze modlitbu, práci, společenství,..... stejně jako k nám přichází náš Pán.

P. Rafael

Páteční starozákonní biblická setkávání

Po celotýdenním pracovním shonu je velmi zdrávo se ohlédnout a trochu dobít baterky. Alespoň tak na mne působí páteční setkávání po večerní mši svaté. Začínáme v přibližně v 19.15 na faře.

S živým Slovem pracujeme tak, že nejdříve modlitbou

Měsíčník z farnosti sv. Ludmily ve Chvalech.

VZPOMÍNKA NA LOŇSKÝ ADVENT

Bratři a sestry,

když zavzpomínám na loňský advent, vybaví se mi jeden den, kdy jsem šla na roráty do katedrály. Nebyl to můj nápad, protože jako známo, v chrámu sv. Víta, Vojtěcha a Václava je to v době adventní vůbec nejranější mše svatá na začátku každého dne. Začíná totiž již v 5.45. Vidina brzkého vstávání a rima mě skutečně odrazovala. Nicméně kanzarádka mě přesvědčila, že pryč je v té kapli, kde roráty bývají, teplo a lidí tolik, že musí i stát.

Dobře tedy. Nařídila jsem si bučik na hodné brzy. Když zvonil, myslala jsem, že mě prstí a chtěla jsem to vzdát. Nicméně slovo bylo slovo, tak jsem se vrchopila. Vymýšlela jsem se, jak se na metropolitní chrám šluhí a patří, tj. bezky kabát a střevice.

Metrem jsem dojela na Malostranskou, kde jsem byla díky nočnímu spojení s půlhodinovým náskokem. Jindy zde spravidla stam deset, maximálně patnáct minut před začátkem mše svatá. Takže jsem naměla kam spěchat a v klidu si mohla vychloubat svou oblíbenou cestu po královských schodech. Janče janče. Setva jsem vyšla před stanicí metra, uctíla jsem, že to se zrovna mělo klousta. Díky časovému náskoku jsem mohla opatrně našlapovat – a to skoro až k nůstu, kde se rozprostírá jedna z nejúctanějších vyhlídek pod Daliborkou. Koušek ode mě šel též jeden pír a za mnou další člověk. Bylo evidentní, kam mají v tuto ranou dobu namítano. Nicméně jsme museli jít skutečně opatrně. V té části, kde už na přicházející vidí hradní stráž, jsem se však naušela, tak jako ostatní, chytit zábradlí, protože to už bych při každém kroku sjela nejen zpět, ale i na zem. Hlídkoval tam našťouť jen jeden. Když jsem procházela kolem něj, poznamenal jsem: „To bude dnes zábava, co?“ Nevím, co mi odpověděl, protože jsem opravdu naušela dávat pozor, abych se před ním nerozplácla.

Tak jsem došla až do katedrály. V kapli již byli nějací lidé, kterých však přibývalo. Před začátkem mše svatá nás bylo tolik, že ti, co museli stát, se vysloveně „mačkali jak sardinky.“ Při takovém množství se vyhlášená kaple stala překážkou, tudíž mnozí odkládali své kabáty. Poté už začala mše svatá, kterou vedl otec biskup Václav Malý. Uvedl jí slovy: Sestry a bratři, vítám vás zde. Dnes to vesku hodně klousta a tak bude za ty, kdo nedorazí.“ Pak mše svatá pokračovala obvyklým způsobem – s tím, že se zpěvaly rorátí zpěvy, stejně zdejší originálně a staročeskě. Měly tolik slok, že jsem nestačila lapat dech! Každopádně se dostavil pocit uspokojení a radosti z toho, že jsem ráno dokázala překonat svou pohodlnost. Na konci se s námi otec biskup rozloučil: „Jsem rád, že jsem tu letos s vámi mohl protít rorátí mše. Myslím, že příští rok bychom se mohli přemstít do hlavní lodi, abychom se tu nemuseli tolik tlačit.“

Měsíčník z farnosti sv. Bartoloměje v Kyjích.

